№ 139 ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 24 1907 ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 24 № 139

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳԻՐԸ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-Ի ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ ԱՐԺԷ

ԵՐԵՔ ռուբլի

Մի ամսվայ համար 1 ռուբլի

Պետրոս քահանայ, Գէորգ, Լեոն, Ռուբէն, Շուշանիկ, Աստղիկ Վարշամեանները, Վարդանոյշ Ջանոյեանը, Գայիանէ Գրձելեանը, Սոֆիա Սիրունեանը և Յովսէփ Գրձելեանը խորին վշտով յայտնում են ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին առաջինը՝ իր թանկագին ամուսնու, երկրորդները՝ սիրելի մօր, երրորդը իր անմոռանալի քրոջ, իսկ վերջինը սիրելի զոքանչի՝

ՏԻՐՈՒՀԻ ԵՓԵՄԻԱՑԻ

յանկարծակի մահը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ երեկոյեան: Յուղարկաւորութիւնը հինգշաբթի, հոկտեմբերի 25-ին, Գօրու Քարաշէն ս. Ստեփանոս եկեղեցին: Թաղումը նոյն քաղաքի հանգստարանում: (Չ.) 1—1

„Ա. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.“

ԲԱՆԿԱՑԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

սրանով յայտնում է, որ պետական փոխառութեան երրորդ կարգի վիճակախաղի տոմակները, նոյեմբերի մէկի տիրածից, ամեն մի տոմակին ապահովագրում է երկու ռուբլի 50 կօպէկով, բացի մարկայի փողը:

Գրասենեակը հեռագրով կամ վերադիր վճարով տոմակներ չէ ապահովագրում:
(20, 24 27) առ. 2—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սկսեցէք գործել. Վերջին տեղեկութիւններ. Պետական Դումայի շուրջը. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Կովկասագիտական կուրսերից. Թիֆլիսի ոստիկանապետի կարգադրութիւնը. Պետական Դումայի մասին. Վերջաւորութեան սկիզբը. Թատրոն և երաժշտութիւն. Նաւթային աշխարհից. Տեղեկութիւններ գաւառից. Ներքին լուրեր. Ոստիկանական տեղեկութիւններ. Ռուսաստանի կեանքից. Նամակներ խմբագրութեան. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Արտասահմանի հայերի կեանքից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Անվերջանվերջ. Գիւղական նամակներ:

ՍԿՍԵՑԷՔ ԳՈՐԾԵԼ

I

Անցան աշնան երկու ամիսները, և մեր երկրի շատ տեղերում դեռ չեն ձեռնարկել կուլտուրական ձեռնարկութիւնների:

Լքումն է տիրում մարդկանց սրտերի մէջ, և ընդապատող մթնոլորտը ծանր տրամադրութիւն է ստեղծել մարդկանց համար:

Բոլորն էլ զգում են, որ պէտք է քարացած դրութիւնից դուրս գալ և գործել, բայց դրական քայլեր չեն անում, սպասելով մէկը միւսին, չը վստահանալով թէ մէկի նախաձեռնութիւնը արձագանք կը գտնէ միւսների մէջ:

Հասարակական-կուլտուրական կեանքի արտայայտութիւնը թուլացել է, և իւրաքանչիւր մարդ աշխատում է գոնէ ժամանակաւորապէս ձեռնպահ մընալ հասարակական գործունէութիւնից, երկիւղ զգալով որ նա պէտք է խոչընդոտների և արգելքների հանդիպի իր առաջիկայ քայլերում:

Եւ այդպիսով եղած տարտամ տրամադրութեան վրա իւրաքանչիւր մարդ աւելացնում է իր անվստահ վերաբերմունքը դէպի ընդհանուր գործը և այդպիսով խտացնում այն խեղդող մթնոլորտը, որ կազմվել է մեր երկրի զանազան շրջաններում:

II

Սակայն այդպէս շարունակել չէ կարելի: Օրերը անցնում են, և շուտով կանցնեն ձմեռվայ ամիսներն էլ ա-

գոյացրել և այսօր նրան նիւթական, մտաւոր և հոգեկան կարիքների, դառն աղքատութեան և իրաւազրկութեան նողկալի գիրկը նետած՝ դարձրել են «չոլերումը» թափթփուած անասունների լեշերի, և գիշատիչները գազանաբար յօշոտում են նրա չորացած կմախքը:

Հետաքրքրական է մանաւանդ գիշատիչ լեշակերների յօշոտման եղանակը: Դա մի կատարեալ կենդանի կարիկատուրա է:

Աշունք է: Պատմական ուտիացոց աշխարհի գեղեցիկ երկիրը իր դեպտատնման և մրգաշատ գեղեցիկ պարտէզներով, փարթամ այգիներով, սև արգաւանդ դաշտերով, իր հազարաւոր ստոնորակ քէջէջացող աղբիւրներով, գետակներով և բարեխառն կլիմայով ժպտում է ձեր առաջ: Տեսնողի հոգին է փառաւորվում: Աշխատասէր գեղջուկը քափ-քրտինքի մէջ կորած՝ իր կալ ու կուտն է հաւաքում: Տեսնում ես՝ գիւղացու մէկը մի կողմից բարձր անիներով վիթխարի սայլերի վրա բարձած չալթուկն է կալերից իր տունը կրում, միւս կողմից՝ կաղինի այգիներից (ֆնդըղլըղներից) մէշօկներով կաղին ու ընկոյզ է կրում: Մի այլ շինական ցորեն, գարի, կորեկ է բերում վեր ածում բարձր ու ընդարձակ չարդախներում: Մի ուրիշ գեղջուկ գարնանից մնացած պուղերով ժամանակ է վաճառում: Դեռ չեմ խօսում, ի հարկէ, անհաշիւ տանձի, խնձորի, դեղձի, շագանակի, զկեռի, սոխի, գետնախնձորի, բանջարի և այլ բազմաթիւ ու բազմազան արդիւնքի, ինչպէս եղաւ անցեալում:

Իսկ ժամանակը և իր անողոք պահանջները ամենեին չեն նեռում ոչ մի թմրութիւն, քնածութիւն ու անհոգութիւն:

Գործունէութեան դադարը տանում է դէպի մեռելութիւն և յետ է մղում ժողովրդին առաջադիմութեան ասպարէզից:

Հազար ու մի էական կարիքներ կանգնել են մեր առաջ և սպասում են բաւարարութեան: Մենք չենք կարող խոյս տալ այն պարտաւորութիւնից, որ դրված է մեզ վրա: Եւ որքան դանդաղ ու դանցառու լինենք մեր պարտաւորութիւնների կատարման մէջ, այնքան աւելի դժուարացրած կը լինենք մեր ապագայ անելիքը:

Գաւառական գործողներ, նախաձեռնութիւն վերցրէք ձեզ վրա կազմակերպելու կուլտուրական գործունէութիւն ձեր շրջաններում: Մաքառեցէք անշարժութեան և թմրութեան դէմ ձեր բոլոր ոյժով, այլապէս շրջակայ մեռելութիւնը կը թառամեցնէ ամեն մի կենդանի բողբոջ, և յետոյ շատ դժուար կը լինի թարմացնել և շարժման մէջ դնել կեանքը:

Ա. Ք.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԷՐՄԷԶԻՑ (Թուրքեստան) մեզ գրում են հոկտ. 14-ից.

Մեզնում, ճիշտ է, ամեն տարի երկրաշարժ է լինում, բայց այս տարվայ պատահածի նման դէպք ալևորներն անգամ չեն յիշում: Հոկտ. 8-ի առաւօտեան ժամը մօտ 9-ին սաստիկ երկրաշարժ եղաւ: Ստորերկրեայ հարուածները, մէկը միւսից սարսափելի, երեք անգամ կրկնվեցին: Իւրաքանչիւր հարուածի միջև չորս րօպէ ժամանակ էր անցնում: Ժողովուրդը, երկիւղով լցված, մոռացել էր տուն, տեղ, խանութ, մինչև անգամ երեխաներին ու կանանց՝ և մտածում էր միայն իր սեփական անձն ազատելու մասին: Այսօր, հոկտ. 14-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին, ստորերկրեայ հարուածները նորից կրկնվեցին, բայց ոչ այնքան ուժեղ:

Հաստատ աղբիւրից տեղեկացանք, որ տեղիցս 500 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Թուրքաբնակ գիւղերը կործանված են և մարդկային զոհեր հաշվվում են մօտ 300 հոգի: Կործանված գիւղերի անունները են՝ Դէն, Իւրդի, Հիսար և Ղարաղաղ: Մեզնից ոչ հեռու կործանվել են նաև երեք գիւղ: Երկրաշարժը, ասում են, սակ մրգերի ու ընդեղէնների արդիւնաբերութեան մասին: Այո, թող չը զարմանայ ընթերցողը, եթէ ասեմ, թէ շրջանիս իւրաքանչիւր գիւղը հարիւր հազարների հասնող եկամուտ է արտադրում աշնանային այս ամիսներում:

Լէշակերների հարստանիքն է... Որսկան շան նման առաջները սրած՝ իրանց որսերի հետ վարվելու և, որքան հնարաւոր է, աւելի մեծ «թիքա» ստանալու միջոցների մասին են մտածում գիւղական ազրուկները: Աշնանային ամիսներում լէշակերների համար քուն չը կայ, դադար չը կայ. մտենում է ցանկալի վայրկեանը. իւրաքանչիւր լէշակեր այժմ իր դերումն է և ճարպիկ հնտութեամբ ու նենգ փաղաքշանքներով լէշին է մօտենում և կաշուց դուրս է գալիս իւղալի կտորն իր կողմը քաշելու...

Մրցումը ճակատագրական է...

Դիակնացած աշխատաւոր գիւղացին սառն մումիա է դառել լէշակերների առաջ և ձայնածպտուն հանել չէ համարձակվում... Երկար ժամանակ քարացած կանգնելուց յետոյ՝ արտասուքն աչքերին մի խոր «ախ» է քաշում՝ աւելացնելով. «ձեր կամքն է, աղաներ. ինչպէս կը հրամայէք՝ ինձ ընդունակ է... դուք ու ձեր Աստուած. ես ձեր դուն եմ...»:

Հաղիւ թէ կարիք լինի ասելու, որ ամբիծի բաժինն իշխանութեան ձեռքն է անցնում, և այն էլ՝ կրկնապատիկ: Ասում եմ կրկնապատիկ, որովհետև շրջանումս ընդունակ հնէագիտական հողերի մի լուրջ մնասներ է տուել նաև Աւղանիստանում: Մեզանում և շրջակայքում ժողովուրդը սարսափահար է եղել և ամեն բոպէ մահվան է սպասում:

Վ. Շահնազարեան

—

Դանձակ, 23 հոկտեմբերի

Թագաւոր Կայսրի գահակալութեան օրվայ առիթով գեներալ-նահանգապետը բանտից ազատեց 30 հոգու, որոնք բանտարկված էին ադմինիստրատիվ կարգով: («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 23 հոկտեմբերի

Հոկտեմբերի լոյս 21-ի գիշերը Իւսկիւբի վիլայէթի Ուվանջում սերբ հրոսակախմբի ձեռքով սպանվել են 7 բոլգարներ, որոնց թիւում կան նաև 2 կին: («Բ. Թ.»)

—

Թէհրան, 22 հոկտեմբերի

Պարսից սահմանագլխային մասնաժողովի առաջնորդը մասնաժողովի անդամների հետ մեկնեց Թիւրքաց սահմանը՝ Ուրմիա, Թաւրիզի վրայով:
(«Սեփ. Թղթ.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 հոկտ.: Հոկտ. 18-ին Բարձրագոյն հաստատվեցին այն նոր կանոնները, որոնք որոշում են Պետական Դումայի շինութիւնների մէջ լինելիք կարգը և որոնց համաձայն Դումայի նիստերին թոյլատրվելու են կողմնակի անձեր, փոխարէն 1907 թ. փետրվարի 16-ի կանոնների:

Համաձայն նոր կանոնների, նրանց, որոնց թոյլատրվում է մտնել Դումա միայն նիստերների խորհրդի և Դումայի նախագահների համաձայնութեամբ, տոմսակները տրվում են միայն նիստերի խորհրդի դիւանատան միջոցով: Ռուսաց և օտարազգի մամուլի ներկայացուցիչներին տեղ յատկացվում է նախագահից դէպի ձախ, վերնասրահում: Տեղերը որոշում է մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութիւնը: Մամուլի ներկայացուցիչներին Տաւրիդեան պալատում թոյլատրվում է դրաւել իրանց տեղերը միայն Դումայի նիստերի ժամանակ: Տոմսակները տրվում են մի տարով Դումայի դիւանատան միջոցով, ժամանակցութեամբ մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեան: Տոմսակին կցվում է տիրոջ լուսանկարը: Տոմսակներն իրանց ոյժը կորցնում են հրատարակութեան դադարեցման դէպքում, երբ Դումայի նախագահը կամ Տաւրիդեան պալատի պահակախմբի գլխաւորը անհրաժեշտ գտնեն թոյլ չը տալ նրան, որի անունով տրված է տոմսակը: Կառավարական հրատարակութիւնների ներկայացուցիչներին տրվող տոմսակները կարող մեծ բաժին դեռևս վիճելի է, և որոշ յայտնի չէ, թէ այդ հողաբաժինն աղայապատկան է թէ արքունական: Ահա հէնց այդ միևնոյն վիճելի հողերից և՛ իշխանութիւնն է իր հարկը հաւաքում, և՛ միջնադարեան այդ տասը-թափած ֆեոդալ ցեղերն են իրանց հերթին, իբրև հողերի իրաւական տէրեր, գալիս և սահմանված տասանորդը բռնութեամբ հաւաքում: Ուրեմն՝ այստեղ էլ տուժողը խեղճ ու կրակ աշխատաւոր մասսան է հանդիսանում: Այդ մասին որքան խնդիրներ, որքան բողոք, որքան անգամ դատաստանների և դատաւորների դռներն են բաղխվել: Բայց ոչ մի հետևանք: Ո՞վ է ուշադրութիւն դարձնողը: Չէ՞ որ գիւղական շրջանում բոլոր օրէնքներն ու արդարադատութիւնը չոր ու ցամաք թղթի կտորների նեղ շրջանակումն են մնում քարացած: Չը հաշված աղայապատկան հսկայական տասանորդի արժէքը, միմիայն Նիժ գիւղն այսօր մօտ 25—30,000 ռուբլու մի պատկառելի գումար դատարկ հողային հարկ է վճարում իշխանութեանը: Դէ եկ ու գլուխ պահիր այս դժոխային պայմաններում:

Իշխանութիւնից յետոյ՝ գիւղացու տընտեսական քայքայման գործում իր պատուաւոր տեղն է գրաւում աղա վաշխառուն:

Ահա վաշխառու հայրը, «Ջուղի դաւթարը» «ղոլի տակին», մէյդան է գալիս:

— Այ դոնշի Մարկոս, այ բալա, փոռք Աստծու, էս տարի լաւ հաց, լաւ բրինձ, լաւ ֆնդըղ, լաւ միրգեր ստացար, լաւ էլ փող չինեցիր. խո՞ չես էն զահրումար հանում ձեր արդարը, ինչպէս եղաւ անցեալում:

Իսկ ժամանակը և իր անողոք պահանջները ամենեին չեն նեռում ոչ մի թմրութիւն, քնածութիւն ու անհոգութիւն:

Գործունէութեան դադարը տանում է դէպի մեռելութիւն և յետ է մղում ժողովրդին առաջադիմութեան ասպարէզից:

Հազար ու մի էական կարիքներ կանգնել են մեր առաջ և սպասում են բաւարարութեան: Մենք չենք կարող խոյս տալ այն պարտաւորութիւնից, որ դրված է մեզ վրա: Եւ որքան դանդաղ ու դանցառու լինենք մեր պարտաւորութիւնների կատարման մէջ, այնքան աւելի դժուարացրած կը լինենք մեր ապագայ անելիքը:

Գաւառական գործողներ, նախաձեռնութիւն վերցրէք ձեզ վրա կազմակերպելու կուլտուրական գործունէութիւն ձեր շրջաններում: Մաքառեցէք անշարժութեան և թմրութեան դէմ ձեր բոլոր ոյժով, այլապէս շրջակայ մեռելութիւնը կը թառամեցնէ ամեն մի կենդանի բողբոջ, և յետոյ շատ դժուար կը լինի թարմացնել և շարժման մէջ դնել կեանքը:

Ա. Ք.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԷՐՄԷԶԻՑ (Թուրքեստան) մեզ գրում են հոկտ. 14-ից.

Մեզնում, ճիշտ է, ամեն տարի երկրաշարժ է լինում, բայց այս տարվայ պատահածի նման դէպք ալևորներն անգամ չեն յիշում: Հոկտ. 8-ի առաւօտեան ժամը մօտ 9-ին սաստիկ երկրաշարժ եղաւ: Ստորերկրեայ հարուածները, մէկը միւսից սարսափելի, երեք անգամ կրկնվեցին: Իւրաքանչիւր հարուածի միջև չորս րոպէ ժամանակ էր անցնում: Ժողովուրդը, երկիւղով լցված, մոռացել էր տուն, տեղ, խանութ, մինչև անգամ երեխաներին ու կանանց՝ և մտածում էր միայն իր սեփական անձն ազատելու մասին: Այսօր, հոկտ. 14-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին, ստորերկրեայ հարուածները նորից կրկնվեցին, բայց ոչ այնքան ուժեղ:

Հաստատ աղբիւրից տեղեկացանք, որ տեղիցս 500 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Թուրքաբնակ գիւղերը կործանված են և մարդկային զոհեր հաշվվում են մօտ 300 հոգի: Կործանված գիւղերի անունները են՝ Դէն, Իւրդի, Հիսար և Ղարաղաղ: Մեզնից ոչ հեռու կործանվել են նաև երեք գիւղ: Երկրաշարժը, ասում են, մեծ բաժին դեռևս վիճելի է, և որոշ յայտնի չէ, թէ այդ հողաբաժինն աղայապատկան է թէ արքունական: Ահա հէնց այդ միևնոյն վիճելի հողերից և՛ իշխանութիւնն է իր հարկը հաւաքում, և՛ միջնադարեան այդ տասը-թափած ֆեոդալ ցեղերն են իրանց հերթին, իբրև հողերի իրաւական տէրեր, գալիս և սահմանված տասանորդը բռնութեամբ հաւաքում: Ուրեմն՝ այստեղ էլ տուժողը խեղճ ու կրակ աշխատաւոր մասսան է հանդիսանում: Այդ մասին որքան խնդիրներ, որքան բողոք, որքան անգամ դատաստանների և դատաւորների դռներն են բաղխվել: Բայց ոչ մի հետևանք: Ո՞վ է ուշադրութիւն դարձնողը: Չէ՞ որ գիւղական շրջանում բոլոր օրէնքներն ու արդարադատութիւնը չոր ու ցամաք թղթի կտորների նեղ շրջանակումն են մնում քարացած: Չը հաշված աղայապատկան հսկայական տասանորդի արժէքը, միմիայն Նիժ գիւղն այսօր մօտ 25—30,000 ռուբլու մի պատկառելի գումար դատարկ հողային հարկ է վճարում իշխանութեանը: Դէ եկ ու գլուխ պահիր այս դժոխային պայմաններում:

Իշխանութիւնից յետոյ՝ գիւղացու տընտեսական քայքայման գործում իր պատուաւոր տեղն է գրաւում աղա վաշխառուն:

Ահա վաշխառու հայրը, «Ջուղի դաւթարը» «ղոլի տակին», մէյդան է գալիս:

— Այ դոնշի Մարկոս, այ բալա, փոռք Աստծու, էս տարի լաւ հաց, լաւ բրինձ, լաւ ֆնդըղ, լաւ միրգեր ստացար, լաւ էլ փող չինեցիր. խո՞ չես էն զահրումար հանում ձեր արդարը, ինչպէս եղաւ անցեալում

նային իրանց տնտեղերը եւ նրանց մօտի ազարակը։ Այս օրէնքները չիրագործվեցին ամբողջովին Վրաստանի վերաբերեալ. նոյնպէս պարտադիր չէր և հողի յետ գնելու օրէնքը. դա թողնված էր կալուածատէրերի կամքին։ Ահա այն պատճառները, որ չը նայած յետ գնելու օրէնքի գոյութեան, գիւղացիութեան շատ ենչին տոկոսն է դարձել հողի սեփականատէր և մինչև այժմս գրեթէ գոյութիւն ունի քօղարկված ճորտատիրութիւնը։ Կայսր Վրաստանում և հողից օգտվելու այլ ձևեր՝ խիզանականութիւնը, որին և կը նուիրվի առանձին դասախօսութիւն։ Դասախօսը կարճ և ամփոփ տեսութիւն արաւ գոյութիւն ունեցող գրականութեան՝ հարցին վերաբերեալ, և վերջացրեց կայանալիք վեց դասասախօսութիւնների մակարդակը պարզելով։

Կուրսերում դասախօսութիւնները լինում էին մինչև այժմս երեկոները. իշխ. Թումանովի դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ իբրև փորձ՝ ցերեկը, ժամը 11-ին։ Չը նայած որ այդ օրը կայսր զանազան տեղերում այլ դասախօսութիւններ և ընկերութիւնների նիստեր, հաւաքվել էին բաւականաչափ ունկընդիրներ. մեր կարծիքով փորձը աջողված պիտի համարել։ Եւս առաւել, որ դասախօսը, թէև իրան ներկայացրեց հասարակ օրէնքով, որպէս գիվեռանեց (սիրող) և ոչ մասնագէտ, ունի սակայն բաւականաչափ ծանօթութիւն, հետևանք՝ և նախկին պետական ծառայութեան (այս հարցերի շուրջ ապաստիլիզում), և հրապարակախօսական գործունէութեան։

Պետրոս Զաքարեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՆԸ

—

Առաջարկում եմ պրիստաւներին աւելի աչալրջութեամբ հսկել գլխաւոր փողոցներով ոտով և կառքերով անցուդարձ անողների ապահովութեան վրա. 1) Ցերեկվայ ժամը 12-ից մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը արգելել բեռնակիր կառքերին, սայլերին երթևեկել Գօլովինսկի պրոսպեկտով, սկսած Դաւիդովսկի փողոցից մինչև պօստի շրջանը, Դվորցովի և Միքայելեան փողոցներով, բացառութեամբ զինուորական և մթերքներով բարձած կառքերի։ Մնացած բեռնակիր կառքերը և սայլերը ուղղել փողոցների երկու կողքերով. 2) Պահանջել, որպէսզի կառքերը գնան մի շարքով, մէկը միւսի հետից, միշտ փողոցի աջ կողմով, բայց ոչ էլեքտրաքարշի գծերի վրայով։ Այդ կարգով գնալու են բեռնակիր կառքերը և սայլերը։ 3) Բաղաքապահները շարունակ կանգնած են լինելու անկիւններում, խաչաձև կարվող տեղերում. 4) Տեղեկացնել սեփական կառք ունեցողներին և կառապաններին, որպէսզի նրանք քաղաքապահի բարձրացրած ձեռքից կանգնեն և որպէսզի կառքերը առաջ չանցնեն, այլ սպասեն իրանց հերթին. 5) Արգելել սլացող կառապաններին կանգնեցնել «կամաց» աղաղակով, բայց չը գործածել հայհոյական խօսքեր. 6) Թաղական վերակացուները և քաղաքապահները պարտաւոր են փողոցներով անցկացնել տիկիններին, երեխաներին, ծերունիներին և հիւանդներին, կանգնեցնելով կառքերին. 7) Թոյլ չը տալ մուրացկանութիւն անել. 8) Թոյլ չը տալ խմբվել մայթերի վրա։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

«Нов. Вр.» լրագիրը հաղորդում է, որ Խարկովի Նահանգական՝ Պետական Դումայի ընտրողական գործերի մասնաժողովի կայացրած որոշումը, որի հիման վրա անվաւեր են համարված Խարկովի քաղաքային առաջին կուրիայի ընտրութիւնները, ուր բացառապէս ընտրվել էին աջակողմեանները, սենատը փոխել է, բացատրելով՝ որ ընտրողական կանոնների 106-րդ յօդուածով ընտրված է համարվում նա, ով ստացել է կէսից աւելի ձայն, հաշուելով ոչ թէ ընտրողական արկղի մէջ գցված բոլոր թերթիկները, այլ միայն այն թերթիկները, որոնք համարվում են օրինական և կանոնաւոր։

ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

—

Այսօր 14-ին Ռուսաստանում կատարված ընտրութիւնների հետևանքը իր ոչ-անսպասելի լինելով հանդերձ խիստ ճնշող տպաւորութիւն է թողնում հետաքրքիր ընթերցողի վրա։ Ինչպէս երևում է, Պետական Դուման ճնշիչ մեծամասնութեամբ աջակողմեան է լինելու։ Ոչ միայն ծայրայեղ ձախակողմեանները, այլ և կադետները խիստ սահմանափակ թիւով են անցնում, այնպէս որ օպպոզիցիան, ըստ երևոյթին, այն աստիճան չնչին է լինելու, որ նա համարեա թէ ոչ մի ազդեցութիւն չը պիտի կարողանայ ունենալ Դումայում քննվող խնդիրների վրա։

Բիւրօկրատ կառավարութիւնը, վերջապէս, հասաւ իր նպատակին. նա Ստոլիպինի բերանով յայտարարել էր, թէ 130 հազար կալուածատէրերի շահերը շատ աւելի գերակշիռ են իր համար, քան 130 միլիոն ժողովրդի շահերը, և նա, յիրաւի, այնպէս տարաւ իր քաղաքականութիւնը, որ այս 130 միլիոն ժողովրդի ճակատագիրը յանձնեց այն 130 հազար կալուածատէրերի ձեռքը. այժմ սրանց ներկայացուցիչներն են, որ պիտի անօրինեն ամբողջ Ռուսաստանի բաղդը։

Սակայն ընդունակ պիտի լինեն արդեօք Ռուսաստանի ազնուականութեան ու խոշոր բուրժուազիայի այդ ներկայացուցիչները իրանց վրա ծանրացող մեծ միսսիան կատարելու։ Պիտի կարողանան նրանք պետական դեկը այնպէս վարել, որ հնարաւոր լինի երկիրը փոթորիկների միջից դուրս բերել խաղաղ նաւահանգիստ։ Դեռ բոլորովին բաւական չէ ասել, թէ երկիրը ներկայացուցչական օրէնսդիր ժողով ունի, այլ ամենից գլխաւորն այն է, որ այդ օրէնսդիր ժողովը ընդունակ և կարող լինի ունակութիւն ունենայ այնպիսի օրէնքներ մշակել, որոնք համապատասխան լինեն ժողովրդի մեծամասնութեան պահանջներին և գոհացնեն նրանց։ Զէ՞ որ մինչև օրս Ռուսաստանը առանց օրէնքների ու առանց օրէնսդրական մարմնի չէր։ Բայց այդ օրէնքներն ու օրէնսդրական մարմինները, որոնցով Ռուսաստանը կառավարվում էր ամբողջ դարեր, այլևս անկարող դանվեցին ժողովրդին գոհացնել։ Եւ հենց դրա պատճառով չէ՞ միթէ, որ Ռուսաստանը փոխեց իր հինաւուրց խաղաղ ընթացքը և ալեկոծութեան ու փոթորիկների մէջ ընկաւ։

Արդ, պիտի տարբերվե՞ն միթէ այժմեան «ընտրովի» և «ներկայացուցչական» անունը կրող օրէնսդիր ժողովն ու նրա մշակած օրէնքները նախկին ոչ-ընտրովի բիւրօկրատ օրէնսդիր մարմիններից ու սրանց մինչև օրս մշակած օրէնքներից։ Ի հարկէ, ոչ. որովհետև արդի Պետական Դումայով նախկին օրէնսդիր մարմինների արտաքին ձևն ու կերպարանքն է միայն փոխված, իսկ էութիւնն ու ներքին բովանդակութիւնը բոլորովին նոյնն են մնում։ Եւ իսկապէս՝ ովքե՞ր են այն 130 հազար կալուածատէրերն ու խոշոր արդիւնագործները, որոնք այսուհետև Ռուսաստանի բաղդը անօրինողներն են ուզում լինել, եթէ ոչ նոյն բիւրօկրատները կամ նրանց միսն ու արիւնը կազմող հարազատները։ Ներկայի ու անցեալի միջև տարբերութիւնն այն է լինելու միայն, որ առաջներում այդ նոյն դասակարգի դաւակներն իշխում էին երկրին ոչ բնտրովի եղանակով, իսկ այսուհետև նրանք իրանց իշխանութիւնը սրբագործում են «ժողովրդական ներկայացուցչութիւն» փքուն անունով։ Առաջներում այդ նոյն ազնուական կալուածատէրերի դասակարգը իշխում, կեղեքում ու հարստահարում էր Ռուսաստանի 130 միլիոն ժողովրդին միահեծանութեան կեղևի տակ, իսկ այսուհետև նա մտածում է նոյնը անել «սահմանադրականութեան» կեղևի տակ։

Ինչպէս յայտնի է, այդ պահպանողական բանակի մի մասը վերոգրեալ կեղևի փոփոխութեան հետ էլ չէ կարողանում հաշտվել. նա կամենում է ներկայացուցչական սիստեմի սկզբունքն անգամ արմատից ոչնչացնել և նորից վերադառնալ հին միահեծան սիստեմին։ Բայց, «թագաւորից էլ աւելի միապետականների» այդ մասը, ինչպէս վերջին ընտրութիւններից երևաց, մի առանձին ոյժ չէ ներկայացնում և Պետական Դումայում փոքրամասնութիւն պիտի կազմէ։ Մեծամասնութիւն կազմողները հոկտեմբերեաններն են լինելու, պահպանողական բանակի ճիշտ այն մասը, որը շատ աւելի շահաւէտ ու նպատակայարմար է համարում՝ իշխել երկրին ըստ առաջնոյն, բայց այս անգամ սահմանադրական շրմայի ետևից։

Շատ պարզ է, որ այդպիսի տարբերից կազմված Պետական Դուման գրկաբաց պիտի ընդունի ու հաստատի մինիստրութեան առաջարկած հէնց այն բոլոր օրինագիծները, որոնք ամբողջապէս չափված ու ձևված են այդ 130 հազար կալուածատէրերի շահերի տեսակէտով և որոնք սահմանադրական եղանակով աւելի ևս պիտի հաստատեն այդ պարագիտ դասակարգի գերիշխանութիւնը Ռուսաստանի մնացեալ 130 միլիոն ժողովրդի վերաբերեալ։

Այդ օրէնքներով ոչ միայն չէն լուծվի պետական այնպիսի կարդինալ խնդիրներ, ինչպիսին են ազգաբային հարցը, բանուորներին վերաբերեալ խնդիրները, այլ և այնպիսի հարցեր, որոնք վերաբերում են տարբերական ազատութիւններին, ինչպէս օրինակ՝ մամուլի, խօսքի, դաւանութեան, ժողովներ գումարելու և այլ ազատութիւնները։ Անշուշտ «սահմանադրական» Ռուսաստանը օրէնքով չի յայտարարի, թէ դիցուք մամուլը զրկվում է ամեն մի ազատութիւնից։ Ընդհակառակը՝ օրէնքը առաջին տողով ազատ կը յայտարարի մամուլը, բայց և երկրորդ տողով նա այնպիսի սահմանափակումներ կը ստեղծի, որ այդ ազատութիւնով կը կարողանան լիատաւութեամբ օգտվել միմիայն իրանք՝ օրէնքը մշակողներն ու իրանց դասակարգը, իսկ օպպոզիցիան կը շարունակի դատապարտված մնալ նոյն դամոկլեան սրի տակ, ինչպէս է ներկայումս։ Այլ խօսքերով՝ իրերի դրութիւնն ամբողջապէս կը մնայ նոյնը, ինչ որ էր մօտաւորապէս ազատագրական շարժումներից առաջ։

Բայց որովհետև այդ դրութիւնը ոչ մի կերպ չէ կարող բաւարարութիւն տալ ժողովրդի ընդհանրութեանը, ուստի երբեք չէ կարելի յուսալ, թէ այս երրորդ Պետական Դուման պիտի կարողանայ, վերջապէս, խաղաղ ու անդորր կեանք պարգևել Ռուսաստանին, և կամ թէ հէնց ինքը՝ այս Պետական Դուման, բայց նա՝ Դուման, չը կարողանալով վայելել ժողովրդի վստահութիւնն ու համակրանքը և տեսնելով որ իր «օրէնսդրական» աշխատութիւնները ոչ մի ազդեցութիւն ու նշանակութիւն չեն կարողանում ունենալ երկրի վրա, այլ ընդհակառակը կեանքը հոսում և առաջ է գնում իր գլխի վրայով—հարկադրված կը լինի կամ ինքնակամ կերպով և կամ հակառակ իր կամքի ցրվել և հեռանալ պատմութեան ասպարէզից։ Եւ հէնց դրա համար էլ մենք հաստատած ենք, որ այս երրորդ Պետական Դուման ոչ թէ Ռուսաստանի ազատագրութեան վերջաւորութիւն է լինելու, այլ միմիայն վերջաւորութեան սկիզբը։

Խ

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

Երկուշաբթի, հոկտ. 22-ին, Թիֆլիսի հայ դերասանների ընկերակցութիւնը ներկայացրեց Շանթի «Ճամբուն վրայ» պիէսը և «Մկնիկ» վոդէվիլը։ Շանթի պիէսի մասին արդէն մենք խօսել ենք նրա առաջին ներկայացման առիթով։ Այժմ պէտք է ասենք, որ գլխաւոր դերակատարները՝ Զարիֆեան և տ. Մայսուրեան (առաջինը՝ Վահրամ Վարդանեանի և երկրորդը՝ Մարիի դերում) գեղեցիկ կերպով կատարեցին իրանց դերերը, և թէև պ. Զարիֆեան երբեմն շարժի և արուեստական պաթոսի մէջ էր ընկնում, բայց այդ թերութիւնը վերագրելի է աւելի իրան՝ պիէսին։ Ցարութիւնեան, որ կատարում էր Ե. Մինասեանի դերը, բաւական աջող պատկերացրեց կ.-պոլսեցի անհոգ և բան-վիլան երիտասարդի տիպը։

Ա.

II

Բագու, 5 հոկտեմբերի

Երէկ, հոկտեմբերի 4-ին, Բագուում ներկայացվեց Շանթի «Ճամբուն վրայ» պիէսը։ Թողնելով մի կողմ պիէսի բովանդակութիւնը, որ վաղուց յայտնի է հայ հասարակութեան, մենք յիշում ենք մի քանի կարևոր թերութիւններ։ Խորհուրդ ենք տալիս հեղինակին ժամանակից խուսափել արուեստական, շինծու էֆֆէկտներից։ Եթէ նա իր գործողութիւնների համար ընտրում է այնպիսի բնական հոյակապ տեսարաններ՝ վերջալույսը և Բօսֆորի չքնաղ եզերքը, հապա ինչու՞ սիրահարների տեսակցութեան ժամին, երբ դրսում փոթորկում է ծովը, որոտում է երկինքը և փայլակի դժգոյն բոցերը լուսաւորում են ազատ սենեակը, յանկարծ Վահրամը, մոռանալով իր շրջապատը, սկսում է զառանցել...

Յետոյ պիէսի թիւրքահայ ու արևելեան լեզուների խառնուրդը ուղղակի յոշոտում են մարդու լսելիքը։

Պէտք է արևմտեան բարբառը հիմնովին սրբագրել կովկասեան աշխարհաբարից։ Թող բացառութիւն կազմեն Արթինը և Մարգարը, որպէսզի չը տուժէ նրանց տիպերի գեղարուեստական արժէքը։

Հեղինակի լեզուն ընտիր ու ճաշակով է, ոճը սահուն ու յղկած, որ երբեմն լիրիքական զեղումների մէջ փոխվում է պատկերաւոր արտայայտութեան։

Վահրամի դերը, որ կազմում է դրամայի գլխաւոր առանցքը, կատարում էր պ. Աբելեան։ Շնորհալի դերասանը, ինչպէս սովորաբար, այս անգամ էլ ահռելի կերպով տարաւ իր խաղը։ Երրորդ և չորրորդ գործողութեան մէջ, երբ սոսկալի հարցը բորբոքում է նրա ներքին աշխարհը, Աբելեանը առանց չափազանցութեան ներկայացրեց Վահրամի ողբերգական վիճակը։ Սակայն յարգելի դերասանը ունէ մի մեծ թերութիւն։ Յուզմունքի ժամին նա այնքան ուժգին է հեւում, որ նրա շնչառութեան ձայնը հասնում է թատրոնի խորքերը...

Օրիորդ Քնարիկ առանձնակի էր Մարիի բարդ, հոգեբանական դերը։ Առաջին անգամն է, որ մենք օրիորդին հանդիպում ենք հայկական բեմի վրա, և այդ առաջին տպաւորութիւնը մեզ ամենի գաղափար է տալիս նրա խաղի և դերասանական ձիրքերի մասին, մանաւանդ, երբ նա կատարում էր մի դեր, որ, իբրև անաչառ կշիռ, լիովին գնահատում է նրա բեմական արժէքը։ Օրիորդը լիակատար ու չափաւոր արտայայտեց Մարիի կուսական կրծքի ուժգին գեղումները։ Նրա շնորհալի խաղը ներշնչում է մեզ ռոմանտիկ յոյսեր, որ օրիորդին առաջիկայում սպասում է ապագայ։

Միւսներից պէտք է յիշել պ. Անոմեանին։ Պարոնը լրիւ լիլօք, կրթված դերասան, ըմբռնել, հասկացել էր Արթինի հոգին։ Սակայն խաղի սահուն ընթացքը նրա սեմացնում էր արևմտեան բարբառի սխալ արտասանութիւնը, որ բնականաբար պահանջում էր աւելի խնամքով մշակութիւն։ Սակայն սա մի թերութիւն է, որ անխտիր վերագրում ենք ամբողջ դերասանական խմբին, որովհետև այդ գիշեր սաստիկ կաղում էր արևմտեան լեզուի ուղիղ առոգանութիւնը։ Պ. Մանուէլեան գեղեցիկ կերպով պատկերացրեց Թովման, անհոգ, բայց խորամանկ Երուանդին, որ ինչպէս մի թիթեռ, շարունակ ոստոստում է Մարիի գլխին։

Վ. Գալֆայեան

ՆԱԻԹԱՑԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

—

Բագու, 16 հոկտեմբերի

Այս անգամ պիտի գրեմ հայ բանուորութեան, արհեստաւորների և գրասենեակներում պաշտօնավարողների կենցաղից։

Չը գիտեմ, գուցէ բանուորները կամ մեծ-ցեալներն ինձանից պիտի վիրաւորվեն, բայց գիտեմ և այն, որ այդ վիրաւորվողները կը լինեն անհեռատես, էլ-ցուցու բարին չը ճանաչող դասը, որոնք, եթէ մի փոքր լուրջ մտածեն, այն ժամանակ կը հասկանան, որ ինձ այրողը, գրիչ վերցնել ստիպողը հէնց այդ դասակարգի շահն է, որոնք մի կողմից աւելացնում են կապիտալիստի միլիոնները, իսկ միւս կողմից իրանք, շնորհիւ ներկայ կենցաղի, քայքայում են իրանց բարոյականը, ֆիզիկականը, տնտեսականը և նիւթականը։

«Մշակի» ընթերցողները արդէն գիտեն, որ մեզանում գրեթէ օր չէ լինում, որ մի որևէ տեղ, մի որևէ ճաւթանոքում, գործարանում, վաճառատներում, արհեստանոցներում գործադուլ չը լինի. և այդ գործադուլները տեսում են ամիսներով, ինչպէս տեսան Միլլօ-Թայիրովի, Տէր-Յակովբեանի, «Կասպեան» ընկ., եղբ. Դուլատեանների, Միրզոեվների, «Ռունոյի» և այլն նաւթանոքերում։

Գործադուլների ժամանակ ինչպէս բանուորները, նոյնպէս և գրասենեակների ծառայողները, արհեստաւորները, փոխանակ խորհելու իրանց անելիքը, փոխանակ լրագիրներ կարդալով զբաղվելու, ընթերցողին լսելու, դուխանների գարեջրի շիշեր են դատարկում, քաղաքի մութ անկիւններում փողոցային կանանց հետ են քրքջում, Մալականի այդի կոչված զուտավայրում այս ու այն արտաքսված աղջիկին սեսիչկա «թաւազա» անում։

Նա պարապ է, ուզում է իր օրը մթնացնել, բայց չը գիտէ ինչպէս...

Աւելի արիստոկրատ կոչված ծառայողը, որը մի քիչ մաքուր է հագնված, ամբողջ գիշերը լուսացնում է նոր՝ յատուկ գործատարների համար բացված ակուարում, կանաչ սեղանի շուրջը, իսկ ցերեկները երեսի վրա միշտ քնած, մինչև գործադուլի վերջը։

Եւ ահա այդ տեսակ կենցաղի հետևանքը լինում է այն, որ բանուորի և ընդհանրապէս աշխատաւորի գործադուլները, որքան էլ նրանք աջող պայմանների մէջ վերջանան, այդ դասակարգերի դրութիւնը ոչ մի կերպ չեն բարելաւում, էշի պոչի նման ոչ երկարանում է, ոչ էլ կարճանում։

Կան և գիտակիցներ, որոնք հեռու են այդպիսի կենցաղից, բայց դրանց թիւը դժբաղդաբար շատ քիչ է։

Այս տողերը գրելիս յիշեցի դոկտոր Զօնսոնի խօսքերը։ Մեր դժբաղդութեան պատճառը ինքներս ենք։ Ես դեռ ոչ մի արժանաւոր մարդ չեմ տեսել, որ թշուառ լինէր, և եթէ պատահել է, որ նրա գործերը վատ են գնացել, այդ բանը իր սիրամոլութիւնից է առաջ եկել։

Այժմ եկեսցէք, ընթերցող, երկու տարի առաջ գործակատարը ստացել է ամսական ցեցերի, ապրանքների, կուպակների անսիրտ կաշառակութիւնները, հարկային ու հողային անլուր գողութիւնները. հապա մեխային թղթերի բաժինը գրած հազարների կոս ու բէգարը. հապա ապրանքների վերաբերմամբ գործ դրված անվերջ ճնշումները, զրպարտութիւնները, գրկանքը, ծեծը, հայհոյանքը... Ո՞ր մէկը թանկ։

Այս բոլորից յետոյ, կարծեմ, այնքան էլ տարօրինակ չէ թւում ընթերցողին, եթէ ասենք, թէ մեր գիւղերում թոյլ ու անճարացած աղքատ աշխատաւորը աշնան ժամանակ իր կալն ու կաւը, իր այգին ու բոստանը, իր հանդն ու անդաստանը աւելացած բարի բուն նշանակութեամբ դարաւ դարդակ, սիրաց կոտրած, շլինքը ծած աղի արտասուքով իր «ամայի» բնակարանն է վերադառնում, որտեղ նրա տկլոր ու բոբիկ, սոված ու ծարաւ մի «սուրու քիւլֆաթը» գլխիկոր նրա ճանրին է սպասում...

Այո, մեզանում դաւը-դառը գատում դատարկ է նստում քրանթոր աշխատաւոր գեղջուկը...

Նիժ

Արամ Գիւրջեան

ԱՆՎԵՐՋ ԵՒ ԱՆՎԵՐՋ

—

Երկու դժբաղդներ անթիւների վրա... Բայց դեռ չը ճաշակած կեանքը և նոր բուսած ծաղկի նման...

Երէկ, խմբագրատուն բերին նրանց, մէկը 4 տարեկան, միւսը՝ հազիւ 6 տարեկան։ Կարսի գաւառի Փաշդրվան գիւղից են նրանց, որը, զրկված անուշիկ հօր ու մօրից։ Ամն 6օնա, որ աշխատում է Աղելխանեանի գործարանում, երէկ բերում է նրանց առաջնորդարան և թողնելով ամենքի՝ ինքը փախչում է։ Այսքանը կարողացան տալ հարցաքննող դժբաղդ մանուկները։ Առաջնորդը ուղարկեց նրանց մեզ մօտ՝ պահելու Նպատամատոյց Յանձնաժողովի հաշուով մի առ ժամանակ։ Խուդաթան արքանոցի և նորաբաց Հայուհեաց Որբանոցում ընկերութեան յարգելի վարչութիւնները չեն բաւականանալ ընդունել...

Ահա կեանքի անծայր թշուառութեան երկու գոհ ևս, որոնք հաց են աղաղակելու մինչև խելագար դառնալը։ Ո՞վ պէտք է կերակրէ նրանց...

Եւ այսպիսի դէպքերի մասին հնարաւոր միշտ տեղեկանում է «Մշակի» խմբագրութիւնը։ Դուռը ճռռում է և մէկը սիւսի ետևից ներս են մտնում լքված դէմքերով «հաց» բացականչողները, անվերջ զրկանքների տէր և բազդից հալածվածները։ Որքան բաւարարութիւն տալ։ Բարեգործական հիմնարկութիւնները շատ ամուր փակել են իրանց ակամջները և չեն լսում նրանց, որոնք օգնութիւն են աղերսում, որոնց այդ ընկերութիւնները, ոչինչ չը տալով, ուղարկում են «Մշակի» խմբագրութիւն...

Եւ այդ ամեն օր...

Ս. Ե.

կան 50 ր. այդ գումարով նա ապրել է։ Նոյն գործակատարը այսօր ստանում է գործադուլների շնորհիւ 75 ր. ռոճիկ, 25 ր. սենեակի վարձ, 15 ր. էլ ճանապարհի ծախս, ընդամենը 115 ր.։ 50 բուբլին 115 ր. է դառել, բայց, դժբաղդաբար, էլի նոյն մարդն է, նոյն դժբաղդը։ Ինչու. որովհետև 50 ր. ստանալիս նա աւել փող ձեռին չէ տեսել, փող չէ ճացել, տան վարձը, ապառիկ բերած կենսական մթերքների փողը տալուց յետոյ հազիւ 5—6 ր. ճացել է, այն էլ հագուստի է տուել. իսկ երբ այսօր նոյն տան վարձը տալուց, բաղկալի փողը վճարելուց յետոյ մի շօշափելի գումար է տեսնում, կամաց-կամաց մօտենում է կարտի սեղանին, «բեստորանի» դռան, վերջին տարազով հագնվում, պապիրոսի փոխարէն սիգար ծխում։ Դոնէ, եթէ փոխանակ կարտի օրը երկու տեսակ կերակուր ուտէր, սիգարի փոխարէն մի լրագիր ստանար, ամառվայ տօթին մի ամիս հանգըստանալու գնար և փող չունենար, ցաւալի չէր լինի մեզ, հասարակութեան ցաւով տոչորվողներիս. սակայն ցաւալին այն է, որ մի կողմից ֆիզիքապէս ու քայքայվում, միւս կողմից նիւթապէս ու վերջն էլ բարոյապէս։

Շատերից մի օրինակ. անցեալում (4—5 ամիս առաջ) մի նաւթահանքում գործադուլ էր։ Կապիտալիստ նաւթահանքատիրոջ և բանուորների միջև հաշտութիւն կայացնելու համար ինձ էլ խնդրեցին և շատերի հետ ինձ էլ լիազօրութիւն տուին։ Հարցը «նագրադ» անուանված նուէրի մասին էր. բանուորների թիւը մօտ 400 էր, և «նագրադ» կոչված փողի գումարը հասնում էր մօտ 30,000 բուբլու։

Կային և այլ պահանջներ, ինչպէս ռոճիկի աւելացում, լուացվելու սենեակ, տարվայ մի ամիսը արձակուրդ և այլն։ Երկար ու բարակ վիճաբանութիւնից յետոյ նագրադից 10,000 բուբլի զիջում արինք ի ջնաս բանուորութեան և փոխարէնը խնդրեցինք, որ զուտ բանուորների համար, առանց գրասենեակի ձեռքը անցնելու, 10 տեսակ լրագիր ստացվի, որպէսզի բանուորները ազատ ժամանակը ընթերցանութեամբ պարապին։ Չը նայելով որ տարեկան հազիւ 100 բուբլի ծախս դուրս գար այդ լրագիրների համար, բայց և այնպէս կապիտալիստը աւելի շուտ համաձայնվեց 10,000 ր. վճարել, քան լրագիրներին 100 ր.։

Այդ հրէշը առանց ամաչելու, մինչև անդամ և ծիծաղելով՝ ասաց. «Վախենում եմ լրագիրը կարդան և շատ բան սովորեն ու պահանջեն»...

Ուրեմն գիտակից բանուորը, ծառայողը ինչպէս իր արեան գնով, կօղակների նազայկաների տակ կարողանում է գործադուլներով աւելի օգտվել, նա պարտաւոր է, որ իր ճակատի քրտինքը շան ու գելի պատառ չանէ, գործադրէ իր որդոց, եղբայրների կրթութեան համար, իր տնտեսութիւնը բարւոքելու, այլ ոչ շռայլութիւններ անելու, որով միայն ուրախանում է իր անհաշտ թշնամի կապիտալիստը։

Թ. Մէժլումեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՒԱՌԻՑ

Բագու, 21 հոկտեմբերի

Այս օրերս, երեկոյեան ժամը 5-ին, Տօրգովայա փողոցում սպանվեց Բագուի երիտասարդութեանը ոչ այնքան անծանօթ սիրողների օր. Անահիտ Շահինեանը։

Ինչու։

Թող այդ հարցին պատասխան տայ այս փոքրիկ ճշգրիտ պատմութիւնը։

Հազիւ պատանեկան հասակին հասած, 15—16-ամեայ գեղեցիկ, վաւաշուն, միշտ զուարճ Անահիտը առաջին անգամ բեմ է դուրս գալիս Թիֆլիսում, սիրողների խմբերից մէկի տուած ներկայացմանը և այդտեղ դժբաղդութիւն է ունենում դուր գալու ջօջերից մէկին։ Նոր կեանքի մէջ մտած, աշխարհի ցաւերին անծանօթ օրիորդը գայթակղվում է, սայթաքում և... նա արդէն փողոց է շպրտված։

Հետևանքներից վախենալով՝ անխիղճ առանցքողը հրամայում է նրան հեռանալու Թիֆլիսից, և դժբաղդացած, անուանարկված օրիորդը ստիպված է լինում դիմելու դէպի Բագու, այդ ժամանակից Բաթելօնը։

Այստեղ էլ, առաջին իսկ օրերից, իրանց ձեռքն են առնում նրան առևանգողի Բագուի «ընկերները» և ամբողջովին ծառայեցնում նրան իրանց քմահաճոյքներին, ի հարկէ օգտվելով իրանց ազդեցութիւնից։

Բեմական տաղանդով օժտված, աշխոյժ, չքնաղ դէմքով օրիորդը մի քանի երեկոյթների զարդն էր։ Ամեն կողմից, բառիս բուն նշանակութեամբ, քաշկրտում էին նրան և՛ երեկոյթներին և՛ ներկայացումներին մասնակցելու, շահագործելով նրա թէ անունը, թէ աշխատանքը և թէ պատիւը։

Եւ նա կամաց-կամաց հոսանքից տարվելով աւելի ու աւելի խորն է ընկղմվում տղմի մէջ, և դուրս գալով նախկին ընկերների հովանաւորութեան տակից՝ մտնում է ուրիշ շրջաններ. և ահա նախկին գայթակղիչները կատաղում են։

—Օ՜, ինչպէս է համարձակվում նա ծախել իր մարմինը ուրիշներին, ինչպէս է համարձակվում հայ կնոջ անունը ոտնակոխ անել,—գոռում-գոչում էին նրանք.—այդպիսի կինը մեր մէջ գոյութիւն չը պէտք է ունենայ, մենք պէտք է սպանենք նրան...

Նրանք մոռացել էին, որ նրա անկման և տիղմի մէջ թաղվելու պատճառը իրանք էին եղել։

Եւ մահացու գնդակը վերջ է դնում նրա կեանքին։

Ոչնչանում, հող է դառնում մի երիտասարդ, մեծ յոյսեր խոստացող, խանդավառ կեանք, անուանարկված, անառակութեան տղմի մէջ խորասուզված։

Սակայն ո՞վ էր մեղաւորը...

Չեզ եմ հարցնում, հայ կնոջ պատիւը գնդակով պաշտպանելու յաւակնութիւնն ունեցողներ, ո՞վ էր մեղաւոր, որ նա տղմի մէջ խորասուզվեց, ո՞վ էր նրան մինչև այդ տեղը հասցնողը...

Հարցրէք ձեր խղճին։

Ադէ

—

Երևան, 3 հոկտեմբերի

Ինչպէս երևում է, դեռ անցած հայ-թուրքական կոտորածի բեկորները մնում են ժողովրդի սրտի մէջ—դեռ այդ կորստաբեր երևոյթի թունաւոր հետևանքն արմատախիլ չէ եղած նրա վշտացած սրտից։

Փողոցում լսվում է մի տրաքոց, կամ մի որևիցէ առարկայ է ընկնում և շրխկոց հանում կամ մի մարդ է վիրաւորվում, խլկոյն մարդիկ փախուստի են դիմում։ Ի հարկէ տարօրինակ ոչինչ չը կար, որ մի շրխկոցի, մի պայթիւնի ձայնը դեռ այսօր էլ ժողովուրդը համարում է մի մեծ դժբաղդութեան ազդարար։ Այդ իրանց համար զարհուրելի ձայնը կամ պայթիւնը լսելով ժողովուրդը՝ վախեցած սկսում է փախչել իրար հրելով, կանաչները թափվելով։

Մի բօպէում կառքերի արագ քշելու—փախչելու ձայները և մարդկանց հայհոյանքն իրար են խառնվում ու ամենքը գլխները կորցրած էլ չեն հասկանում թէ ինչ է կատարվում իրանց հետ։ Ամեն կողմից փախչում են՝ կարծէք թէ թշնամիներն ատանկալ յարձակում գործեցին։ Լսվում են ամեն կողմից ձայներ, մարդիկ գոռում են, «մի վախէք, մի փախչէք», բայց ո՞ւմ կասէք, լսող չը կայ։ Ճիշտ այս վիճակին ենթարկվեց Երևանը սեպտեմբերի 26-ին, ժամը մօտ մէկին, երբ յանկարծ լսվեց ահարկու «բումն է» ազդանշանը և փախչող փաղչողի եղաւ։ Քիչ յետոյ, երբ տիրող սարսափը մի փոքր թուլացաւ և մարդիկ մի քիչ սիրտ առան, պարզվեց, որ մէչիդի մօտ մի թուրք խփել է մի ուրիշ թուրքի վիրաւորել և փախել է մէյդանով խանչալը ձեռքին։ Հէնց այդ փախուստը առաջացրել է ընդհանուր փախուստ և իրարանցում։

Թող ներէ մեզ թեմական դպրոցի յարգոյ հոգաբարձութիւնը մի հարց տալու իրան. արդեօք ինչ կը լինէր այդտեղից անցնող թեմական դպրոցի անմեղ աշակերտի վիճակը (դպրոցի ճանապարհը այդտեղից է), երբ այդ փախուստի ժամանակ գտնվէր թուրքերի զաֆախանաների մօտ կամ նոյն ճանապարհի մի որևիցէ թուրքական մասում։

Արդեօք նրանց պահանջը արդարացի չէ՞ հէնց այս տեսակէտից, որ դպրոցը տեղափոխեն քաղաքի կենտրօնը, մի ապահով տեղ։ Մենք այսպիսի երևոյթներն անմիջապէս կապում ենք թեմական դպրոցի հետ այն պատճառով, որ եթէ մի բան պատահելու լինի, անկասկած մեծագոյն հարուածը դիպչելու է թեմական դպրոցին՝ զոհելով աշակերտների մի խոշոր բազմութիւն։ Այս ասելով մենք երբէք չենք տատանվում մեր հաւատի մէջ դէպի մեր դարաւոր հաբևան թուրքերը, որոնք խորապէս զգացել են մնցեալի սխալը ու ընդհանրապէս խաղաղ տրամադրութեամբ են տոգորված։ Սակայն սեպտեմբերի 26-ի փախ-հա-փախն ապացուցանում է, որ մտքերն իսպառ չեն խաղաղված և հնչին թիւրիմացութեամբ և անակնկալ առաջացած դէպքերը կարող են ծանր հետևանքներ ունենալ։ Հետևապէս ամեն մի առիթից պէտք է զգոյշ լինել, սառնասրտութիւնը չը կորցնել և գլխակորոյսներին էլ աշխատել հանգստացնել. այս տեսակէտից թեմական դպրոցի անմեղ աշակերտների բազմութիւնը ներկայանում է իբրև մի վտանգաւոր տարր, որովհետև բնականօրէն ամենաշատը նա կը կորցնի իր գլուխը և իր գոռում-գոչումով ու յուսահատ փախուստով աւելի շատ կը պղտորի ալեկոծված տրամադրութիւնը։

Խայտառակ հանգամանքներից մէկն էլ այն է, որ դպրոցի մօտիկ նեղ փողոցի երկու կողմում պահապան զինուորներ կան, որոնք մայթերով անց ու դարձը արգելում են։ Քանի՞-քանի՞ անգամ դրանք ընդհարվել են անցորդների հետ և քիչ է մնացել հետևանքը մահ լինի։ Ինչպէս լսեցինք, անցեալ շաբաթվայ մէջ աշակերտները խմբվել են այդտեղին մօտ գտնվող մի խանութի առաջ, պահապան զինուորը մօտեցել է և հրամայել ցրվել. փոքրիկները քիչ ուշ են ցրվել, և քիչ է մնացել որ բարկացած զինուորը գնդակահար անի անմեղներին։ Այս դեռ տարվայ սկիզբն է, եղանակների լաւ միջոցին. ապա թող սկսվեն Երևանի խայտառակ ցեխն ու անձրևը, անց ու դարձը դժուարանայ, տեսէք թէ ինչքան առիթներ կառաջանան ընդհարումների... Իսկ ինչ վերաբերում է միւս բարոյական սոսկալի խայտառակութիւններին, դրա պտղատու հետևանքներն ապագայում առատ կերպով կը հնձեն ծնողներն ու իրանք աշակերտները լի ու լի զզուանքով...

Երանի՞ թէ սխալվենք. բայց կը տեսնենք...

Գ. Աղազադեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Թիֆլիսի քաղաքային զինուորական ատեանը մինչև հոկտեմբերի 22-ը 241 նորակոչներից ընդունեց ծառայութեան 169 հոգու։ Ռուս նորակոչների թիւը (67) արգէն լրացած է. մնում է ընդունել կրկին 147 տեղացիների, 5 հրէաների, 8 լեհերի, գերմանացիների և յոյների։

✦ Մինիստրների խորհուրդը, լսելով ներքին գործերի մինիստրութեան առաջարկութիւնը՝ բնակութեան տեղեր որոշելու այն օտարահպատակների համար, որոնց կարող չեղաւ հեռացնել Ռուսաստանի սահմաններից, և ոչինչ չը գտնելով այդ խնդրի նկատմամբ ներքին գործերի մինիստրութեան առաջարկի դէմ, որոշեց սահմանել երեքամեայ ժամանակամիջոցով (1907—1909 թ.թ.) հետևեալ նահանգները, այն է Աստրախանի, Վօլոգդայի, Վեատկի, Օլոնեցկի, Օրէնբուրգի, Պերմի, Տօմսկի և Տօբոլսկի նահանգները, վերաբնակեցնելու համար այն օտարահպատակներին, որոնց թոյլատրված էր բնակվել կայսրութեան մէջ 1903 թ. մայիսի 6-ի բարձրագոյն հաստատած կանոնների I յօդուածի 9-րդ կէտի հիման վրա, կանոնների, որոնք վերաբերում են Ռուսաստանի սահմաններից, այն է Եւրօպական Ռուսաստանից, Կովկասից և միջին ասիական նահանգներից օտարահպատակներին հեռացնելու հարցին։ Ինչպէս տեսնվում է, այս նոր կարգադրութեան զօրութեամբ և թիւրքահպատակ հայ գաղթականները, որոնց մինչև այսօր մշտական հող չէ տրված, կարող են ուղարկվել վերոյիշեալ նահանգները և բնակեցվել այնտեղ։

✦ Հոկտեմբերի 22-ին Թիֆլիսի զինուորական-նահանգապետի կարգադրութեան համաձայն դադարեցված է վրացերէն «Զվէնի գզա» լրագիրը ՁԼասակար ուղղութեան պատճառով։

✦ Ստաս-սեկրետար բարօն Նօլդէն մեկնելու է Պետերբուրգ հոկտեմբերի 26-ին։

✦ Այսօր, հոկտեմբերի 24-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, ՑոՁանեան օրիորդական դպրոցի դահլիճում սկսվելու են ժողովրդական համալսարանի հայկական սեկցիայի դասախօսութիւնները։ Մուչայեան դասախօսելու է բնագիտութեան և քիմիայի, իսկ բժ. Վ. Արծրունի առողջապահութեան մասին։ Վաղը, հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 6—9 լինելու են հետևեալ դասախօսութիւնները. Հ. Առաքելեան—Արեւելքի պատմութիւնը, Գ. Խաժակ—Պեռական իրաւունքը և Սենեքերիմ Արծրունի—Քրէական իրաւունքը։

✦ Իշխան Գրիգոր Բեկտաբէգովին և նրա կառավարիչ Բատօն Մօսիաշվիլուն ըսպանելու համար կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանը մահվան դատապարտեց Գօրու գաւառի Վանք գիւղի բնակիչներ՝ Ալէքսէյ Նադիրաշվիլուն, Կարապետ Մակարաշվիլուն և Մարտիրոս Մօսիաշվիլուն։ Այժմ, ինչպէս տեղեկանում ենք, Թիֆլիսի ժամանակաւոր զեներալ-նահանգապետը յիշեալ երեքի մահվան պատիժը փոխարինել է ցմահ տաժանակիր աշխատանքներով։

✦ Այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, երկրագործութեան մինիստրութեան Կովկասի լիազօրի դիւանատունը նշանակված է կայսերական մրգաբուծութեան ընկերութեան Կովկասի բաժնի նիստը։ Զբաղմունքի առարկաներն են. նախագահի, վարչութեան նոր անդամների ընտրութիւնը, պ. Բօլօվի զեկուցումը։

✦ Հոկտեմբերի 21-ին վաճառականական վարչութեան շինութեան մէջ կայացաւ Թիֆլիսի վաճառականների փոխադարձ ընկերութեան անդամների առաջին ընդհանուր ժողովը։ Ներկայ էին 53 հոգի։ Նախագահ ընտրվեց Խ. Վերմիշեանը։ Հաստատված կանոնադրութիւնը կարդալուց յետոյ, ժողովը ընտրեց պաշտօնական անձինք։ Վարչութեան անդամներ ընտրվեցին Խ. Վերմիշեան, Ս. Ցարութիւնեան, Ա. Սահակեան, Յ. Դանիէլեան և Ս. Սուլթանով։ Վերատուչիչ ժամանաժողովի անդամներ ընտրվեցին՝ Խօջաթումանեան, Մաղաքեան, Տէր-Յովսէփեան, Թեկնածուներ՝ Գրէսման, Ա. Դանիէլեան, Դանդուրով։ Հոկտեմբերի 22-ից ընկերութիւնը սկսեց գործել։

✦ Ժողովրդական համալսարանի վարչութիւնը մտադրութիւն ունի հրաւիրել Պետերբուրգի և Մոսկվայի պրոֆէսորներից մի քանիսին՝ զանազան մասնագիտութիւնների մասին դասախօսութիւններ կարդալու համար։ Այդ նպատակով նա արդէն սկսել է գրագրութիւն։

✦ Հոկտեմբերի 23-ին կայացաւ մատակարարողական մասնաժողովի նիստը, ուր քննութեան առնվեց Թիֆլիսի ոստիկանապետի յայտարարութիւնը այն մասին, որ պահեստատէրերի ասելով Թիֆլիսում շուտով ալիւրը կը դառնայ պարկը 16 բուբլի։ Սակայն մասնաժողովը նկատի չէ առնում այդ վտանգը, որովհետև, ջրաղացատէրերի ներկայացուցիչներից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, մօտիկ ապագայում Թիֆլիս կը ներմուծվի ալիւրի մեծ քանակութիւն։

✦ Թիֆլիս է եկել Բաթումից մի պատգամաւորութիւն, բաղկացած՝ զինուորական նահանգապետի օգնական փոխ-գնդապետ Բօժանովսկի-Բօժանկուց, քաղաքագլուխ իշխան Ի. Անդրոնիկովից, ամարանոցատէրեր Գ. Բարատովից և գեներալ-մայոր Կվիցինսկուց, բժ. Տրիանդաֆէլիդէսից և Բաթումի քաղաքային դումայի ձայնաւոր Դունին Սուլիգօդովսկուց, միջնորդելու որ Բաթումում հաստատվի կուրօրտ։ Պատգամաւորութիւնը ներկայացաւ Փոխարքային։

✦ Հոկտեմբերի 18-ին, № 67 պօստային գնացքի մեկնելուց յետոյ, Սանահին կայարանի արտաքնոցի մօտ գտել են խալերայի նշաններով հիւանդ մի անյայտ մարդու։ Հիւանդին յատուկ մի վագօնով բերում են Թիֆլիս և տեղաւորում են երկաթուղային հիւանդանոցին կից գտնվող քաղաքային բարակում։

✦ Սանահին կայարանից «Т. Л.»-ի խմբագրութեան հաղորդում են, որ հոկտեմբերի 20-ին Զուբինով, Վերմիշէվ և Դալաբով յայտնի աւազակները, մտնելով Աւետիք Շահվերդեանի տունը, որ գտնվում է Սանահին կայարանին մերձ, կնոջ, երեխաների և ծերունի հօր աչքերի առաջ, կորում են նրա գլուխը։ Շանթահարված այդ սոսկալի դէպքից, Շահվերդեանի հայրը միւս օրը մեռնում է սրտի պայթումից։

✦ Լեռնային վարչութեան թեւերը ցոյց են տալիս, որ անցեալ սեպտեմբերի ընթացքում Բագուի նաւթային բայօնի նաւթահանքերում արտահանվել են 36,700,000 պուդ նաւթ, որից Բիբի-Էյբաթում՝ 11,100,000 պուդ. բացի դրանից ֆօնտանի նաւթ հանել են՝ Բիբի-Էյբաթի ամարանոցում 800,000 պուդ և Մաբունչիում 150,000 պուդ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Հոկտեմբերի 22-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Մետեխի զառվերում մի անյայտ մարդ ատրճանակից կրակել է օդի մէջ։ Մետեխի բանտի առաջ կանգնած պահապան զինուորը փախչող Ստէպ Տիրուպեանցի վրա երկու անգամ կրակում է, բայց գնդակը վրիպում է։ Տիրուպեանցը ձերբակալված է, բայց նրա մօտ զէնք չէ գտնված։ Ձերբակալվածը ուղարկված է կօմենդանտակի վարչութիւնը։

—

Հոկտեմբերի 23-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Ամատունեվոի միջանցքում ապրող Վիլհէլմ Գրօսսին (47 տարեկան) գտել են իր բնակարանում կախված։ Թողած նամակում գրում է. «Հարէ՛ ապրել և խանգարել ուրիշներին»։

—

Հոկտեմբերի լոյս 22-ի գիշերը, Վօկզալի փողոցում գտնվող Բօյաջեանցի ալիւրի պահեստից կողպէքը կոտրելով գողացել են 30 ՁվալՁ ալիւր 360 ր. արժողութեամբ և 174 հատ դատարկ ՁվալՁներ, 38 ր. 79 կ. արժողութեամբ։ Գողացված ՁվալՁներից 16-ը ալիւրով լի և 100-ը դատարկ՝ ոստիկանութիւնը գտել է 5-րդ քաղաքամասում Օբշչեստվենների փողոցում գտնվող Գ. Կօցիատէի թոնրում։ Գողութեան մէջ կասկածվող Գ. Կօցիատէին, Իլիա Զիգվելօվը, Ի. Զօչիեվը և Իս. Մայսուրաձէն քանտարկված են։

—

Հոկտեմբերի 19-ին, երեկոյեան, տեղացի Յովսէփ Մուրադօվի բնակարանը (Տրօիցկի փող. № 6) մտել են 5 զինված անյայտ չարագործներ և մահվան սպառնալիքով խլել են նրա ամուսին Եղիսաբէթից 250 ր. փող և 2 ոսկէ մատանի, իսկ յետոյ դուրս վազելով փողոց անյայտացել են։ Կողոպտիչներին ձերբակալելու համար միջոցներ են ձեռք առնված։

—

Հոկտեմբերի 22-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, երկաթուղային եկեղեցուց (կայարան) անյայտ չարագործներ, ատրճանակներով զինված, գողացել են 300 բուբլի և ոսկէ խաչ ու անյայտացել են։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

✦ Սարահարթային շրջանների զրզրները, 1907 թ-ի յունիսի 3-ի ընտրողական օրէնքի հիման վրա զրկված լինելով Պետական Դումայի ընտրութիւն ներին մասնակցելու իրաւունքից, մտադիր են մինիստրների խորհրդի նախագահի ժամ ուղարկել մի յատուկ պատգամաւորութիւն, բարեխօսելու որ զրզրդ ժողովրդին ևս հնարաւորութիւն վերապահվի Դումայում պարզելու իր կարիքները և խնդրելու, որպէսզի զրզրների ընտրողական իրաւունքները վերականգնելու վերաբերմամբ համապատասխան փոփոխութիւն միտցվի օրէնքի մէջ։ («Н. В.»)

✦ Պետերբուրգի Ջրմուղի գլխաւոր կայարանի բանուորների մէջ ներկայումս խըլրտումներ են տեղի ունենում, որոնք սպառնում են աւելի ևս բարդանալ բանուորների գործադուլով։ Հոկտեմբերի 8-ից սկսած մինչև վերջին օրերս Ջրմուղն ու նրա բաժանմունքները պահպանվում են ոստիկանական ուժեղացրած պահակներով, որոնք հրացաններով զինված հերթապահութիւն են անում շինութեան առջև։ Հոկտեմբերի 10-ին, «Нов. Вр.»-ի ասելով, ոստիկանութիւնը եկել է կայարան և արհեստանոցներից մէկում, ուր այդ ժամանակ հաւաքվել էին բանուորները, կալանաւորութիւններ կատարել։ Կողմնակի կալանաւորների թիւումն է գտնվում կայարանի նախկին բանուոր Կրասնօպօլսկին, որ ժեղադրվում է բանուորների մէջ ագիտացիա մղելու համար։ Ջրմուղի բանուորների վրդովմունքը առաջացել է տնտեսական հողի վրա։ Ոստիկանական պահակները հսկում են ջրմուղին ինչպէս դրսից, նոյնպէս և ներսից։

✦ Հարաւ-Առևելեան երկաթուղիները ներկայ տարվայ 5 ամսվայ ընթացքում օգուտ են ունեցել 15,894,209 բուբլի, այսինքն 1906 թ-ի նոյն ժամանակամիջոցում ստացածից 395 հազար բուբլի աւելի։

✦ «Ռուս ժողովրդի միութեան» Կիէվի բաժանմունքի նախագահ՝ «Кіевлянинъ» լրագրի խմբագիր Դ. Պիխնօյի դէմ Օդեսայի գեներալ-նահանգապետ "Նովիցկին, ինչպէս հաղորդում են «Рѣчь» լրագրին, դատ է սկսել՝ մեղադրելով նրան մամուլի էջերում իրան զրպարտելու համար։

✦ Պետերբուրգի քաղաքագլուխը հոկտեմբերի 10-ին 319 հոգու վրա նշանակել է 1,705 բուբլի դրամական տուգանք։ Այդ գումարից 515 բուբլի վճարել են 182 կառապաններ, իսկ 205 բուբլի՝ դռնապաններ։ («Р.»)

✦ Բիւրօկրատական շրջաններում, «С. М.»-ի ասելով, ներկայումս մեկնութիւնների նիւթ է դարձել գահական ճառի բովանդակութիւնը, որ պիտի արտասանէ մինիստր-պրեմիէր Ստօլիպինը Խերսոնի Դումայում։ Լուրերին նայելով, այնտեղ մատնանշվում է, որ կառավարութեան բոլոր դիտաւորութիւնները՝ Ռուսաստանը կարգի և օրինականութեան մէջ դնելու համար՝ զարնվեցին առաջին երկու անկայուն Դումաներին և ապարդիւն անցան։ Ապա յոյս է յայտնվում, որ 3-րդ Դուման կօգնէ կառավարութեանը՝ կարգը վերահաստատելու, վերականգնելու և բարեփոխելու օրէնքները, որոնք ձգտում են բարելաւել ամբողջ տգարնակութեան կեանքը, և ցաւակցութիւն է արտայայտվում, որ անհրաժեշտութիւնից ստիպված են եղել մտցնելու բացառիկ օրէնքների մի ամբողջ շարք։ Սակայն իսկապէս ընտրութիւնների հետևանքից է կախված գահական ճառի բովանդակութիւնը։

✦ Դատաստանական շրջաններում Պետերբուրգի դատաստանական պալատի դատախազի պաշտօնի համար՝ Կաժիշինսկու փոխարէն հաւանական թեկնածու են համարում Վարշավայի դատաստանական պալատի դատախազ կամերներ Նաբօկօվին, որը, ինչպէս հաղորդում է «Сегодня»-ն, I Պետական Դումայի անդամ Նաբօկօվի եղբայրն է։

✦ Հելսինգֆօրսից «Сегодня» լրագիրն հեռագրում են, որ, տեղական լրագիրների ասելով, ֆինլանդացիների կալանաւորութիւնը Պետերբուրգում տեղի է ունեցել Հելսինգֆօրսի ռուսական ժանդարմների ցուցմունքի շնորհիւ։ Նուսանգչական բոլոր օրգանները, նոյնպէս և կայացած ժողովրդական ժողովը բողոքում են այդ կալանաւորութեան դէմ և պահանջում են ֆինլանդական կառավարութիւնից միջամտել այդ բանին և սահմանափակել ժանդարմերիայի գործունէութիւնը, որը, բարձրագոյն մանիֆէստի համաձայն, բացի երկաթուղու կայարաններից, ոչ մի տեղ իրաւունք չունի պաշտօնավարել։ Լրագիրները պահանջում են վերացնել և գաղտնի ոստիկանութիւնը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 22 հոկտեմբերի

Ժողովրդական համալսարանում կիրակի օրերով ձրիաբար դասախօսողները, որոնք արժանի են խորին շնորհակալութեան, որ իրանց ազատ ժամերը նուիրում են գիտութիւնը ժողովրդականացնելու գործի նըպաստման, ցաւակցաբար պիտի նկատել, որ զերծ չեն նաև գործին ՁԼասող թերութիւններից, որոնք մի քանի անգամ տեղի են ունեցել ամառվայ ընթացքում։ Կիրակի, ամսիս 22-ին, պիտի կարդային պ. պ. Խաժակ և Թոփչեան։ Խաժակի դասախօսութիւնը նշանակված էր առաւօտեան 11 ժամին. տոմսակներ ծախված էին 200-ից աւելի. ժամը 11-ից անց, երբ իմացվեց, որ պ. Խաժակ հիւանդութեան պատճառով չէ կարդալու իր դասախօսութիւնը, սկսվեց իրարանցում, տրտունջ և նոյնիսկ հայհոյանք վարչութեան հասցէին, որ նա խաբում է ժողովրդին։ Վերցրած տոմսակները յետ տալով՝ ժողովրդի մի մասը հեռացաւ, իսկ միւսը ոտքատակ յաՁողդ դասախօսին։ Պ. Թոփչեանը, հասարակութեան տրտունջները վերջ տալու մտքով, ստիպված եղաւ իր դասախօսութիւնը փոխանակ նշանակված 1 ժամին՝ աւելի վաղ սկսելու, որը նոյնպէս առանձին տրտունջների առիթ դարձաւ, որովհետև նշանակված ժամին եկողները հասնում էին դասախօսութեան ոչ թէ սկզբին, այլ կէսից էլ անց։ Եւ այս բոլորը միմիայն այն պարզ պատճառով, որ պ. Խաժակը աւելորդ է համարել, եթէ ոչ մի օր, գոնէ երկու ժամ առաջ յայտնելու, որ իր դասախօսութեան տոմսակները չը վաճառվէին հիւանդութեան պատճառով։ Ոչքան էլ մենք աշխատենք նման դէպքերին լուրջ նշանակութիւն չը տալու, բայց նրանք ուշադրութիւն են իրանց ՁԼասակար կողմերը և պատճառում գործով հետաքրքրվողների եռանդը։ Բացի դրանից, այդ հանգամանքի շնորհիւ մենք ստիպված եղանք վաճառված տոմսակները յետ ստանալ և, աւելորդ տոմսակներ չունենալու պատճառով, կրկին վաճառել նոր ցանկացողներին, որը անախորժ՝ բայց և արդարացի առարկութիւնների եկամտածների առիթ տուեց։

Բ. Մ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

Երկու եւ միացեալ սոցիալիստներ. — Միացեալ սոցիալիստների կուսակցութեան շարքերում ներկայումս թշնամական շարժում է նկատվում դէպի Երվէի արտայայտած գաղափարները։ Պոսսիբիլիստների նախկին լիդեր Պօլ Բրուսը մի ժողով է գումարել, որին ներկայ են եղել այն պատգամաւորներն ու մունիցիպալիտետի խորհրդականները, որոնք մտնում են միացեալ սոցիալիստական կուսակցութեան կազմի մէջ։ Այդ ժողովի նպատակն էր պարզել՝ թէ ինչ տակտիկայի պէտք է հետևել պատգամաւորների պալատում, որի նստաշրջանը բացվում է հոկտեմբերի 22-ին (Ն. տ.)։ Ժողովում վճռվել է բոլորովին հրաժարվել տայի գեներալ-նահանգապետ "Նովիցկին, ինչպէս հաղորդում են «Рѣчь» լրագրին, դատ է սկսել՝ մեղադրելով նրան մամուլի էջերում իրան զրպարտելու համար։

✦ Պետերբուրգի քաղաքագլուխը հոկտեմբերի 10-ին 319 հոգու վրա նշանակել է 1,705 բուբլի դրամական տուգանք։ Այդ գումարից 515 բուբլի վճարել են 182 կառապաններ, իսկ 205 բուբլի՝ դռնապաններ։ («Р.»)

✦ Բիւրօկրատական շրջաններում, «С. М.»-ի ասելով, ներկայումս մեկնութիւնների նիւթ է դարձել գահական ճառի բովանդակութիւնը, որ պիտի արտասանէ մինիստր-պրեմիէր Ստօլիպինը Խերսոնի Դումայում։ Լուրերին նայելով, այնտեղ մատնանշվում է, որ կառավարութեան բոլոր դիտաւորութիւնները՝ Ռուսաստանը կարգի և օրինականութեան մէջ դնելու համար՝ զարնվեցին առաջին երկու անկայուն Դումաներին և ապարդիւն անցան։ Ապա յոյս է յայտնվում, որ 3-րդ Դուման կօգնէ կառավարութեանը՝ կարգը վերահաստատելու, վերականգնելու և բարեփոխելու օրէնքները, որոնք ձգտում են բարելաւել ամբողջ տգարնակութեան կեանքը, և ցաւակցութիւն է արտայայտվում, որ անհրաժեշտութիւնից ստիպված են եղել մտցնելու բացառիկ օրէնքների մի ամբողջ շարք։ Սակայն իսկապէս ընտրութիւնների հետևանքից է կախված գահական ճառի բովանդակութիւնը։

✦ Դատաստանական շրջաններում Պետերբուրգի դատաստանական պալատի դատախազի պաշտօնի համար՝ Կաժիշինսկու փոխարէն հաւանական թեկնածու են համարում Վարշավայի դատաստանական պալատի դատախազ կամերներ Նաբօկօվին, որը, ինչպէս հաղորդում է «Сегодня»-ն, I Պետական Դումայի անդամ Նաբօկօվի եղբայրն է։

✦ Հելսինգֆօրսից «Сегодня» լրագիրն հեռագրում են, որ, տեղական լրագիրների ասելով, ֆինլանդացիների կալանաւորութիւնը Պետերբուրգում տեղի է ունեցել Հելսինգֆօրսի ռուսական ժանդարմների ցուցմունքի շնորհիւ։ Նուսանգչական բոլոր օրգանները, նոյնպէս և կայացած ժողովրդական ժողովը բողոքում են այդ կալանաւորութեան դէմ և պահանջում են ֆինլանդական կառավարութիւնից միջամտել այդ բանին և սահմանափակել ժանդարմերիայի գործունէութիւնը, որը, բարձրագոյն մանիֆէստի համաձայն, բացի երկաթուղու կայարաններից, ոչ մի տեղ իրաւունք չունի պաշտօնավարել։ Լրագիրները պահանջում են վերացնել և գաղտնի ոստիկանութիւնը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 22 հոկտեմբերի

Ժողովրդական համալսարանում կիրակի օրերով ձրիաբար դասախօսողները, որոնք արժանի են խորին շնորհակալութեան, որ իրանց ազատ ժամերը նուիրում են գիտութիւնը ժողովրդականացնելու գործի նըպաստման, ցաւակցաբար պիտի նկատել, որ զերծ չեն նաև գործին ՁԼասող թերութիւններից, որոնք մի քանի անգամ տեղի են ունեցել ամառվայ ընթացքում։ Կիրակի, ամսիս 22-ին, պիտի կարդային պ. պ. Խաժակ և Թոփչեան։ Խաժակի դասախօսութիւնը նշանակված էր առաւօտեան 11 ժամին. տոմսակներ ծախված էին 200-ից աւելի. ժամը 11-ից անց, երբ իմացվեց, որ պ. Խաժակ հիւանդութեան պատճառով չէ կարդալու իր դասախօսութիւնը, սկսվեց իրարանցում, տրտունջ և նոյնիսկ հայհոյանք վարչութեան հասցէին, որ նա խաբում է ժողովրդին։ Վերցրած տոմսակները յետ տալով՝ ժողովրդի մի մասը հեռացաւ, իսկ միւսը ոտքատակ յաՁողդ դասախօսին։ Պ. Թոփչեանը, հասարակութեան տրտունջներին վերջ տալու մտքով, ստիպված եղաւ իր դասախօսութիւնը փոխանակ նշանակված 1 ժամին՝ աւելի վաղ սկսելու, որը նոյնպէս առանձին տրտունջների առիթ դարձաւ, որովհետև նշանակված ժամին եկողները հասնում էին դասախօսութեան ոչ թէ սկզբին, այլ կէսից էլ անց։ Եւ այս բոլորը միմիայն

էրվէիզմի պարտիզաններուն հետ համաձայնութիւն կայացնելու մասին։ Այդ վճռին էլ պէտք է համապատասխանէ Պոլ Բրուսսի կողմէ հրաւիրուած ժողովին ներկայ եղող սոցիալիստներուն խմբակի պարլամենտական տակտիկան և ամբողջ գործունէութիւնը։ Միւս կողմէ նոյնանման մի խորհրդաժողով էլ տեղի է ունեցել Պալենժում, որտեղ միացեալ սոցիալիստական կուսակցութեան անդամ մէր և պատգամաւոր Բուվրին յայտնել է, ի միջի այլոց, որ, սկզբունքով դէմ լինելով ազրեսիվ պատերազմի, նա, այնուամենայնիւ, օտարերկրացիների արշաւանքների դէպքում, չի զլանայ «կատարել իր զինուորական պարտականութիւնը»։

Այստեղ տեղին կը լինի նկատել, որ ժողովը, որի վրա այնպիսի կատաղութեամբ պայթեց ֆրանսիական չափաւոր մամուլի պայրոյթը Երվէի հետ այնքան ժամ լինելու համար, մի քանի անգամ արդէն թէ ամբիոնից և թէ մամուլի միջոցով բացարձակ կերպով յայտնել էր, որ օտարերկրեայ արշաւանքների դէպքում ազգային անկախութեան ամենանդրդուելի պաշտպանը կը լինի ֆրանսիական պրոլետարիատը։ («Т»)

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱ

Անգլիական թագաւորը Կ. Պոլսում.—Լոնդոնի թերթերը հաղորդում են, որ Էդուարդ թագաւորը դիտաւորութիւն ունի սուլթան Համիդին այցելութիւն տալու։ Անցեալ ամսին Կ. Պոլիս այցելած անգլիական նաւատորմի հրամանատար ծովակալ Դրիւին երբ Աբդիւլ-Համիդին ներկայացաւ, վերջինս խօսք բաց արաւ Էդուարդ VII-ի թիւրքական ժայրաքաղաքին տալիք այցելութեան մասին։

Անգլո-թիւրքական մերձեցումը երիտասարդ թիւրքերի տեսակէտից.—Կ. Պոլսից ստացած վերջին տեղեկութիւնների համաձայն՝ թիւրք ազատականների շրջաններում բարեյաջող ու նպաստաւոր է համարվում անգլո-թիւրքական մերձեցումը։ Երիտասարդ թիւրքերը յոյս ունեն, որ, վերջ է վերջոյ, դարձեալ Անգլիան է լինելու՝ թիւրքիայի վարչական ըէժիմի բարեփոխութեան ձեռնարկողը։

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

Հայ լրտեսի սպանումը Ֆիլիպէում.—Հոկտ. 4-ին, առ. ժամը 10-ի միջոցին, Ֆիլիպէում տեղացի Յակոբ Չերչեան անուն մէկը սպանվել է մակեդոնացի 16 տարեկան մի պատանու ձեռքով։ Սպանողը, որ դէպքից միայն երեք օր առաջ էր հասել Ֆիլիպէ, զոհի կրծքին արձակել է տարձանակից չորս անգամ։ Չերչեան, հիւանդանոց հասցնելու ճանապարհին, հոգին աւանդել է առանց որևէ ցուցում տալ կարողանալու։ Մարդասպանը ձերբակալված է։ Չերչեանի համար ասում են, թէ նա, որ դեռ ևս նոր էր վերադարձել Կ. Պոլսից, թիւրքական գաղտնի ոստիկանութեան գործակալն էր Ֆիլիպէում և բանտարկեալներ մատնելու համար մեծ գումարներ է տրել։ Սպանվածը 40—45 տարեկան էր։

ԹԻՒՐՔԻԱ

Ժողովրդական պաշտպանութիւն.—Կ. Պոլսից հոկտ. 1-ին հեռագրում են «Temps» լրագրին, թէ դրութիւնն Էրզրումում գնալով աւելի վրդովիչ կերպարանք է ստանում, որովհետև քաղաքի ազդեցիկ թիւրքերն ու ժողովուրդն ընդդիմանում են Բ. Դրան այն կարգադրութեանը, որով տեղական միլիցիան աքսորի է ենթարկվում։ Այդ միլիցիան էր այն անձը, որ Էրզրումի ժողովրդական վերջին շարժման գլուխն էր անցել և տուրքերի վճարման դէմ կանգնել, ինչպէս և Էրզրումի նախկին վալու պաշտօնանկութեան պատճառ եղել։ Էրզրումի նոր վալի Աբդիւլ Վահաբ փաշան, ինչպէս ասում են, ձեռնարկելու է իր պաշտօնի տրամադրութիւնները գործ դնելու՝ Տրապիզոնից ուղարկված զօրքերի աջակցութեամբ, որովհետև Երզընկայի IV զօրաբանակի հրամանատար Զէքի փաշան բացարձակապէս մերժել է իր զօրքերով գնալ Էրզրում և ժողովուրդը խաղաղութիւնների ենթարկել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ներքին

23 հոկտեմբերի

ՏՕՄՍԿ։ Կողոպտվելու ժամանակ վիրաւորված տեխնոլոգիական ինստիտուտի հաշուապահը վախճանվեց։ Ձերբակալված են մի քանի կողոպտիչներ, որոնք ուսանողներ են։ Նրանցից մէկը ծանր վիրաւորված է։

ՍԷՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Աւազակները, նախ քան պրիսաւ Գվօզդէվիչին սպանելը, յարձակվել էին Գէօրգիևսկի մենաստանի խուցի վրա և, կապելով միաբաններին, յափշտակել էին եղած փողերը։

ԵԼԻՍԱՎԵՏԳՐԱԴ։ Պրիլուցկու և Վինիցկու գրասենեակը մտան երեք զինված չարագործներ և կողոպտեցին միջազգային բանկի դրամատարին, որից կորզեցին 7309 ռուբլի։ Կողոպտելու ժամանակ ներկայ էին Պրիլուցկին և գրասենեակի ծառայողները։ Դրամատարը ապահովագրված է կողոպտվելուց։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Լոյս տեսաւ նորերս կազմված ֆինն բանուորական միութեան օրգանի առաջին համարը, որի մէջ զետեղված է նաև միութեան ծրագիրը։ Մերձաւոր նպատակը պարփակվում է բանուորների համար արտօնութիւններ ձեռք ձգելու շուրջը, առանց ինքս հասցնելու ազգաբնակութեան միւս դասակարգերին, առանձնապէս առանց իշեցնելու երկրի արտադրութիւնը։ Միութիւնը մերժում է սեփականութեան սոցիալ-դեմոկրատական թէորիան, իբրև գոյութեան համար մղվող կռուի գաղափարին հակասող թէորիա։ Դասակարգային տարբերութիւնը վերացնելու ջանքն ու աշխատանքը իրականանում է բանուորների զարգացման մակերևոյթը բարձրացնելով միայն։ Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութեան քաղաքական ծրագիրը, ինչպէս և սոցիալ-դեմոկրատների ձեռքով առաջ մղվող միւս տնտեսական հարցերը, օրինակ ձերունի, աշխատանքի անընդունակ բանուորներին ապահովելը և այլն, միութիւնը մերժում է այն հիման վրա, որ այդօրինակ հարցերը ընդարձակ չափերով լուծելու ձգտումը ճնշակար կերպով է ազդում բանուորների շահերի տեսակէտից։ Միութիւնը դատապարտում է, որ ֆինն սոցիալիստները շփվում են ռուս յեղափոխականների հետ, ինչպէս և դատապարտում է առ հաւատի զօգմատները տածած բացասական վերաբերմունքը։

Արտաքին

22 հոկտեմբերի

ԲԵՐՆ։ Զինուորական ծառայութեան նոր օրէնքը ընդունվեց ժողովրդական ձայնաւորութեամբ, 326,102 ձայնով ընդդէմ 264,183-ի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՁԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Հաւաքները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ

ՋՄԵՌԱՑԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ

ԲԱԳՈՒ (Գանձակ, Եւլախ)

Արագ—գիշ. 12 ժ. 28 ր., Գանձակ—գիշ. 5 ժ. 42 ր., Եւլախ—առաւ. 7 ժ. 19 ր., Բագու—ցեր. 2 ժ. 43 ր.։ Պօստ.—երեկ. 9 ժ. 41 ր., Գանձակ—գիշ. 4 ժ. 13 ր., Եւլախ—առ. 6 ժ. 27 ր., Բագու—ցեր. 5 ժ. 39 ր.։ Մարդատար—ցեր. 7 ժ 53. ր., Գանձակ—ցեր. 2 ժ. 10 ր., Եւլախ—ցեր. 4 ժ. 21 ր., Բագու—գիշ. 1 ժ. 50 ր.։

ԲԱԹՈՒՄ (Գօրի, Միխայլօվո, Ռիօն)

Մարդատար (№ 7).—առ. 10 ժ. 58 ր., Գօրի—ցեր. 1 ժ. 30 ր., Միխայլօվո—ցեր. 2 ժ. 58 ր., Ռիօն—երեկ. 7 ժ. 21 ր., Բաթում—գիշ. 12 ժ. 10 ր.։ Պօստ.—առ. 9 ժ. 15 ր., Գօրի—ցեր. 11 ժ. 49 ր., Միխայլօվո—ցեր. 1 ժ. 19 ր., Ռիօն—երեկ. 5 ժ. 47 ր., Բաթում—գիշ. 10 ժ. 45 ր.։ Մարդատար (№ 5)—գիշ. 11 ժ. 22 ր., Գօրի—գիշ. 1 ժ. 57 ր., Միխայլօվո—գիշ. 3 ժ. 20 ր., Ռիօն—առ. 7 ժ. 41 ր., Բաթում—ցեր. 12 ժ. 27 ր.։

ԵՐԵՒԱՆ (Ալէքսանդրօպոլ)

Ապր.-մարդ.—ցեր. 3 ժ. 16 ր., Ալէքսանդրօպոլ—գիշ. 2 ժ. 30 ր., Երևան-Ուլուխ. առ. 8 ժ. 22 ր.։ Պօստ.—գիշ. 1 ժ. 8 ր., Ալէքսանդրօպոլ—ցեր. 11 ժ. 53 ր., Երևան—Ուլուխ.—ցեր. 5 ժ. 35 ր., Նախիջևան—գիշ. 12 ժ. 32 ր., Զուլֆա—գիշ. 2 ժ. 35 ր.։

ԲԱԳՈՒԻՑ (Պետերբուրգի ժամանակով)

Մարդատար—առ. 4 ժ. արագ.—ցեր. 4 ժ. 4 ր.։ Պօստ.—ցեր. 11 ժ. 23 ր.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ—Մարդ.—առ. 10 ժ. 38 ր.։ Պօստ.—առ. 6 ժ. 49 ր.։ Մարդատ.—ցեր. 5 ժ. 46 ր.։

ԵՐԵՒԱՆ-ՈՒԼՈՒԽԱՆԼՈՒԻՑ — Պօստ. — առ. 1 ժ. 58 ր.։ Ապրանք.-մարդատար—գիշ. 1 ժ. 50 ր.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ—Պօստ. գիշ. 4 ժամին։ Մարդ.-ապրանք.—ցեր. 3 ժ. 21 ր.։

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ — Պօստ. — 7 ժամին։ Մրդ.-ապրանք.—6 ժ. 58 ր.։

Տրիպսերը երկու օրում,
իսկ հնացածը ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐՈՒՄ, բժշկվում է առանց բացառութեան նոր գտած միջոցով «ՊԵՐԵԼՕԻԴԻՆ»-ով։ Ծախվում է Վ. Դիւնանտի մօտ. С.-Петербургъ, Невскій, 53. Ուղարկվում է հրահանգի հետ միասին 3 ռուբլով։
Անգին քանակութեամբ շնորհակալութիւններ։
(հոկ. 3, 10, 17, 24, 31) 3—5

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

Սեի ծովի ափին, ԱՆԱՊԱ քաղաքից 8 վերստ հեռաւորութեան վրա 3 հողաբաժին՝ 27-ական դես. իւրաքանչիւրը։ Ափին կան նաւահանգիստ, նաւաշինարան և կանոնաւոր նաւթարդիւնաբերական ընկ. նաւթի խողովակ։ Հողը հրաշալի է խաղողի, այգիների, բանջարանոցի և ցանելու համար։ Հրաշալի ամարանոց, կլիմայական կայարան, լողարաններ։ Հարցնել՝ Артиллерійская ул., № 15, Անատոլ Ֆրանցօվիչ Զինատօին։ (օ. մ.) 2—10

ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Ն. Մ. ՊՐՕԶՕՐՕՎՍԿՈՒ
և Դ. Ն. ԱԹԱԲԻԳԵԱՆԻ

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ծննդաբերական բաժանմունքով։

Մշտական մահճակալներ

հիւանդների և ծննդկանների համար։

Հանգստի և ընդհանուր պայմաններ։ Հիւանդանոցը ունի նոր ապարատներ էլեքտրականութեամբ և լոյսով բժշկելու համար։ Անվտանգ օդիսներ։ Բաց է հիւանդներին և ծննդկաններին ընդունելու համար ամենայն օր, ամբողջ տարի։ Ըստ ցանկութեան համախորհուրդներ պրոֆէսսորների հետ։ Պայմանները ուղարկվում են ձրի։ Մոսկվա, Մեհանիցկայա փող., տ. Սարգանովկու դպրոցի, բնակ. № 73, դուռ № 7, Բանկովսկի միջանցքի կողմից։ Հեռախօս № 214—54. (չ. ու.) 2—10

Լոյս տեսաւ
Ս. ԴԷՄՈՒՐԵԱՆԻ
„ՔՆԱՐ“

երգարանը (եւրօպական նօտաներով)։ «ՔՆԱՐ»-ը բաղկացած է 106 երգ, մեծ մասը ժողովրդական երգերից։ գինն է 1 ր.։ Դիմել՝ Баку, Арм. школа, Гимназическая ул., Степану Демурянцу, կամ Моздокъ, С. И. Яралову, և կամ Петербургъ, ред. „Сапричъ“, Окрояну. (օ.մ.) 11—30

Լոյս տեսաւ
Ա.Լ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
„ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ“

Երկրորդ գրքոյկը

Բանաստեղծների պատկերներով։ Գինն է 1 ռուբլի։ Դիմել հայ գրավաճառներին, կամ թարգմանողին՝ Москва, Тверская, Пименовскій пер., д. Шувалова, контора М. Л. Шоршорова, Александру Цатуріану. 2—5

Լոյս են տեսել
ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս.-ի
ԵՐԵՔ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՔ ՈՍԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

գիրքը, ընտիր թղթի վրա, գինը 25 կոպ.
և
X ՀԱՐՈՒՍՏԸ ՄԱԽԱԹԻ ԾԱԿՈՒՄ

գրքոյկը, 64 էջ, գինը 15 կոպ.

Հարցնել՝ Կենտր., Գուստ. և Փարոս գրախանութներում։ 17 գրքերն արժէն 4 ռուբ. 30 կ.։ Բոլոր ցանկացողները պէտք է վճարեն միայն 3 ր. 60 կ., ճանապարհածախս հարկաւոր չէ։ (կ. շ) 7—10

ԿԱՐՈՒ ՁԵՒԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ և ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Ընդունում եմ կանանց և երեխաների զգեստների պատուէրներ վերջին տարազով։ Պատուէրները կատարվում են շուտ և ճաշակով։ Ընդունում եմ նոյնպէս աշակերտուհիներ մատչելի գներով։
Հասցէն՝ Церковная ул. № 14. 9 уч.

ԷԼԵԿՏՐԱԶԱՐԹ ՏՊԱՐԱՆ
„ԷԿՕՆՕՄԻԱ“

(ԱՒԱԳ ՄԱՀՏԵՍԻ-ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ և ՈՐԴ.)

Թիֆլիսում, Վանքի Մեծ փողոց, տուն Ներսիսեան դրամատան, № 3—5.

Կատարում է արագ, ճիշտ և մաքուր—կարելի եղածին չափ ածան—հետևեալ գործերը. տպարանական ամեն տեսակ պատուէրներ՝ ամենամեծերից մինչև ամենամանրերը, ամսաթերթերի, գրքերի, լրագիրների, տետրակների, աֆիշների, յայտարարութիւնների, այցեատոմսերի և այլ տպագրութիւն։

Թուղթը բոլոր պատուէրների համար տրվում է գործարանական գներով։

Ընդունվում են նաև կազմարարական և գծելու պատուէրներ։

Դպրոցական հաստատութիւնների համար գործեր կատարվում են սովորական գներից 20% զիջումով։

Պատուէրներն ընդունվում են տպարանի գրասենեակում, նոյն տեղ, առաւօտեան 8 ժամից մինչև երեկոյեան 8 ժամը։

Օտար քաղաքներից խնդրում ենք դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Большая Ванкская ул. д. Семинаріи № 3—5, въ типографію „Экономія“.

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!

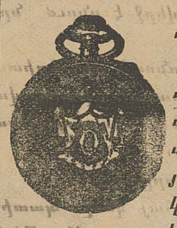

Իսկական ոսկերչական ոսկուց (չը ոսկեջրած)

Նոր հնարված տղամարդու կամ կանացի գերպանի ժամացոյց իսկական ոսկերչական ոսկուց, որը յայտնի մասնագէտներ չեն կարողացել տարբերել իսկական 100ր. ժամացոյցից, ծածկած 3 մասով փականքներով, լարելը առանց բանալիքի, իսկական մետաղէ, բրօնզէ թաւացոյցով, ժամացոյցը տափակ, միջին չափսի։ Իսկական ոսկերչական ոսկու ժամացոյցները վարձատրված են շատ շքանշաններով և առաւելութեան նշաններով, գինը 25 ր. փոխարէնը միայն 7 ր. 50 կ., 2 հատը 14 ր. 50 կ., 3 հատը 21 ր., 2-րդ տեսակի հասարակ թաւացոյցով 6 ր. 50 կ., 2 հատը—12 ր. 75 կ., 3 հատը 18 ր.։ Նոյն տեսակի բաց ժամացոյց մետաղէ, բրօնզէ թաւացոյցով, գինը 5 ր. 50 կ., 2 հատը 10 ր. 50 կ., 3 հատը 15 ր. 25 կ.։ Նոյն տեսակի բաց ժամացոյց հասարակ թաւացոյցով գինը 4 ր. 25 կ., 2 հատը 8 ր., 3 հատը 11 ր. 50 կ.։ Հասցէագրել՝ Т-во „ИНДѢЕЦЪ“ Варшава, 1-ая почт. к-ра, ящикъ № 30

Ուղարկում ենք անմիջապէս պատուէրը ստանալուց յետոյ վերադիր վճարով և առանց գրաւականի։ Իւրաքանչիւր ժամացոյցի հետ ուղարկվում է շղթայ, բրելոկ նոյն ոսկուց և կաշուց քսակ ժամացոյցի համար։ 6 հատ ժամացոյցի պատուէր տուողին յանկարծ 1 ժամացոյց ուղարկվում է ձրի։

Օգտվեցէք հազուագիւտ դեպքից!
(չ. շ.) 4—5

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մանագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլոլակ, Բեհբութեան փողոց № 33։
(ա. օ.) 29—100

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս սատմոխի եւ աղիքների հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւն ամեն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան, 5—7 ժ. երեկոյեան

Միքայէլեան փողոց տ. Ճավճավաձէի № 36.
(ա.օ.) 18—100

„ԼՈՅՍ“

ՊՍՏԻ 1907 Թ. ՕՐԱՑՈՅՑԻ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

արդէն տեղի է ունեցել։ Որոշված է մրցանակը (10 կտոր գիրք) տալ տիկին Նարդոս Տօնօյեանին (Բագուից)։ Բացի դրանից աջող պատասխան ուղարկել են նաև ուրիշները, որոնց մասին յիշատակված է 1908 թ. «Լոյսի» յաւելուածում։

Տպագրվում են և շուտով լոյս կը տեսնեն 1908 թ. «ԼՈՅՍ» պատի և գրպանի օրացոյցները։

Գլխաւոր պահեստը «Գուստեն Ֆրերգ» գրավաճառանոցում։ 3—5

Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱՆ

Սրանով պատիւ ունի յայտարարելու, որ ձեռնարկած

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՍԻՍՏԵՄԱՏԻԿ ԿՈՒՐՍԵՐԸ

սկսվում են ներկայ հոկտեմբերի 24-ից (չորեքշաբթի օր), Յոթնանեան դպրոցի շէնքում (յետոյ կը տեղափոխվին արական 3-րդ գիմնազիայի դասարանները)։ Դասախօսութիւնները կը տեղի ունենան ամեն օր երեկոյեան ժամը 6—9-ը, իսկ երկուշաբթի օրերը՝ 6—7-ը։

Կուրսերը բաժանվում են հետևեալ երեք զբուսպպանների.

I. Հասարակագիտական-իրաւաբանական. 1) Քաղաքատնտեսութիւն, 2) Քաղաքատնտեսութեան պատմութիւն, 3) Բանուորական (գործարանային) օրէնսդրութիւն, 4) Իրաւ. էնցիկլոպէդիա և պետական իրաւունք, 5) Քաղաքացիական իրաւունք, 6) Քրէական իրաւունք։ II. Պատմական-գրական. 7) Ընդհանուր պատմութիւն, 8) Արևելքի պատմութիւն, 9) Հայոց հին գրականութիւն, 10) Հայոց նոր գրականութիւն։ Ш. Բնագիտական-առողջապահական. 11) Քիմիա, 12) Ֆիզիկա, 13) Բուսաբանութիւն, 14) Ֆիզիօլոգիա, անատոմիա և առողջապահութիւն։

Կուրսերին գրվելու պայմաններն են. ամբողջ սեմեստրի համար, որ տեւելու է երեք ամիս (մինչև յունվարի վերջը), ամեն մի գրուպպայի համար՝ 50 կոպէկ. բոլորը միասին՝ 1 ր. 50 կոպէկ։ Իսկ մուտքը ամեն մէկ օրվայ համար (3 դասախօսութիւն) 5 կոպէկ։

Կուրսերին գրվել կարելի է ամեն օր երեկ. ժ. 6—8, Յոթնանեան դպրոցի շէնքում (Нерсесовская улица) և Թիֆլիսի գործակատարների ընկերութեան գրասենեակում (Гановская, № 11)։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿԸ	Օրեր	Ժամը երեկոյեան
Գ. Խաժակ.—Քաղաքատնտեսութիւն	Երկուշբ.	6—7
Ս. Յակոբեան.—Հայոց նոր գրականութիւն	Երեքշաբ.	6—7
Ս. Տեր-Աւետիսեան.—Հայոց հին գրականութիւն	»	7—8
Տ. Յովհաննիսեան.—Քաղաքացիական իրաւունք	»	6—7
Մ. Մուշեղեան.—Ֆիզիկա	Չորքշաբ.	6—7
» Քիմիա	»	7—8
Բժ. Վ. Արծրունի.—Առողջապահութիւն	»	8—9
Հ. Առաքելեան.—Արևելքի պատմութիւն	Հինգշաբ.	6—7
Գ. Խաժակ.—Պետութ. իրաւունք	»	7—8
Ս. Արծրունի.—Քրէական իրաւունք	»	8—9
Լ. Նազարեան.—Քաղաքատնտեսական պատմութիւն	Ուրբաթ	6—7
Ա. Աբեղեան.—Բանուոր. (գործար.) օրէնսդրութիւն	»	7—8
Գ. Խաժակ.—Քաղաքատնտեսութիւն	»	8—9
Տիկ. Ե. Զօրեան.—Բուսաբանութիւն	Շաբաթ	6—7
Լ. Բաբայեան.—Ընդհանուր պատմութիւն	»	7—8
Բժ. Վ. Արծրունի.—Առողջապահութիւն	»	8—9

ПРОДАЖА ВЕЗДѢ

во всѣхъ аптекахъ, аптекарскихъ, косметическихъ и парфюмерныхъ магазинахъ.

КРЕМЪ РЕНЕССАНСЪ

ДАРИТЪ ЖЕНЩИНАМЪ КРАСОТУ.

ГЛАВНАЯ КОНТОРА ТОВАРИЩЕСТВА „РЕНЕССАНСЪ“ С.-Петербургъ, Владимірскій пр., д. Дидерихса № 8—231

ПЕРВЫЙ РАЗ ДАРОМЪ

«Кремъ Ренессансъ De la Reine для пробы высылается всѣмъ женщинамъ». На почтовые расходы 14 коп. марки посылать „заказнымъ“.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
„КАВКАЗСКОЕ ТОВАРИЩЕСТВО“
торговли аптекарскими товарами
ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

1) Эриванская площадь, д. Гургенова.
2) Михайловскій пр., д. Арамаклисовой.

Թելաւոր՝ Ա. Ի. ՎՕԼՕԽՈՎԻ դեղատունը։

(134167) (24, 26, 28, 30.) 1—4